

MLADIKA

Vampir.

Povest, spisal dr. Fr. Detela.

V Mokronogu je Tone kmalu dobil Škendra, ki se je precej začudil, ko je zagledal prijatelja, in še bolj, ko je videl tudi Tončka. Tone mu je suho odgovoril, da mu bo pri kosilu vse razložil, in Škender se je pripravljaj na ester razgovor.

»Tončku pogrnite tam pri peči, kjer je gorko!« je naročil Tone v gostilnici, ker je hotel s Škendrom samim nemoten govoriti.

Pri kosilu sta oba dolgo časa molčala. Tone je nejevoljen pričakoval, da bo Škender kaj vprašal, Škender pa, da bo Tone kaj povedal.

»Ali veš, zakaj sem te poiskal?« je dejal naposled Tone.

»Ne,« je dejal Škender in si prižigal smotko. »Najbrž mi imaš kaj povedati.«

»Da, najbrž. Ali veš, zakaj imam Tončka s seboj?«

»Najbrž ga popelješ za čez praznike domov.«

»Zakaj mi nisi pisal, da zahaja Tončkova mati k Olgi?«

»Res? Tončkova mati k Olgi? Ti, tole je pa nekaj novega. Zakaj mi nisi ti nič pisal? Odkod se je pa vzela? To je zanimivo.«

»Ali ne poznaš Mete?«

»Te, ki Olgi streže? Čedna punca. Tonček mi je že veliko o njej nakvasil, a da je to njegova mati, tega mi nista ne on ne Olga nikoli povedala. Vsekako zanimivo.«

»O zanimivo in zate najbrž tudi zabavno. Ti si bil ko dober varil mojega sina. Samo ti si kriv, da se je Olga seznanila z Metko in razdrila zaroko«. Pripovedoval je, da je on zdaj gospodar na Lenartovini in bi Olgo takoj lahko odpeljal na svoj in njen dom; a Škendrova malomarnost je preprečila izvršitev.

Škender se je razveselil, da se je zaroka razdrila; zato pa je njegovo sožalje Toneta razjezilo, in ker je imel Škender za prepire precej naravnega daru, sta se tiho in previdno, da ne bi ljudje poslušali, precej hudo zbesedila. Škender se je odločno zagovarjal in v dokaz svoje požrtvovalnosti pripovedoval, kako grozovito je trpel njegov ugled, ko so zagnali ljudje glas, da je Tonček njegov, Škendrov, sin.

»Kaj pa jaz? Ali nisem jaz nič trpel?« je dejal zamolklo Tone.

»To je druga, prijateli.« je šepetal Škender. »Ti si bil kolikor toliko prizadet; jaz pa sem trpel kot nedolžno jagnje, mlado jagnje, lepo, belo.«

»Račun!« je zavpil Tone in se ozrl za Tončkom. »Kje pa je Tonček?« se je zavzel, ko ni videl dečka pri peči.

Stopil je v vežo, na dvorišče, v hlev, iskal in klical; Tončka ni bilo nikjer. Popraševal je, a nihče ni vedel, kdaj in kam da bi bil deček ošel. Prijela ga je nova nejevolja; poleg drugih neprilik ga je zadela še ta. Ali naj se vrne brez otroka? Ali naj ga prepusti materi? Nikdar! Preveč ga je ljubil in to ljubezen je zdaj še podnetila jeza in trma.

»Kaj praviš, kam je šel?« se je obrnil v svoji stiski do Škendra.

»Najbrž se je vrnil v našo vas,« je dejal Škender. »Po Olgi in po Meti se mu toži. Kar vidiš ga, kako gazi sneg po rebri. Da bi le pota ne zgrešil, ker je cesto sneg zametel!«

»Kaj čem?«

»Če ti ne veš, jaz tudi ne,« je menil Škender. »Zase vem, da pojdem zdajle domov. Spotoma bom gledal na levo in desno in če koga srečam, bom popraše-

val; morda bom tudi klical. Najbrž ga bom dobil že pri Olgi».

»Jaz pojdem s teboj,« je odločil Tone; »ampak takoj pojdiva in hitro stopiva!«

Napotila sta se proti Podlogu nazaj, popraševala po hišah in spotoma, kadar ju je kdo srečal, če so videli šest ali sedem let starega dečka, šolarja, v sivi suknji in sivem klobuku. Nihče ni vedel nič povedati. Hiše so tod tudi redke in v takem vremenu gre iz hiše samo, kdor mora. Kadar sta šla skoz gozd, sta tudi klicala; a dobila nista nobenega odgovora. Hodila sta vzporedno, a daleč vsaksebi, da sta pregledala več sveta, če bi bil morebiti deček zašel s pravega pota. Tone je priganjal, da naj hitreje hodita; Škender je zadrževal, češ, da je treba velike pozornosti, če je morda deček utrujen med potom obležal. Toneta je stresal mraz pri takih besedah. Če je zašel, je izgubljen; zaspal bo in zmrznil. Boljše bi bilo, če bi ga bil pustil materi. Mati bi bila ohranila živega; oče ga je gnal v smrt. Misel, da bi ga prepustil materi, se mu ni zdela več tako strašna. Izkazalo se je bilo, da mati ni tako brezsrčna, kakor si jo je bil on naslikal; sin pa jo ljubi bolj kot svojega očeta in bi se od očeta najbrž brez bridkosti ločil. Kako je objemal mater! S silo ga je moral iztrgati iz njenega naročja. In kako je Meta jokala in prosila! Za deklo hoče priti k njemu! Kaj bi pa ljudje govorili, ko je tako mlada in brhka! Izključeno. Pnudila se mu je tudi drugačna rešitev in mu zbudila gorke spomine in taka rešitev bi odstranila enkrat za vselej vse neprilike, ki čakajo še njega in njegovega sina. Prav živo so ga napadale te izkušnje, mu pobijale ugovor za ugovorom in se sklicevale na razum, na srce, na vest, ga delžile trdosrčnosti in mu budile misel, da se že zopet pokori za svojo krivico in da pride morda še hujša pokora. In kakor bi hotel še Škender tem napadom na pomoč priskočiti, je začel ta prijatelj razkladati Tonetu, da je čisto prav, da ga Olga ne vzame.

»Čeprav si ti boljši od njenega očeta,« je dejal, »bi bila ona vendar sirota. Kmet smatra ženo za brezplačno deklo, za deklo, ki ne sme službe odpovedati. Zatorej je treba kmetu krepke in zdrave ženske, takšne, ki si ne žene k srcu moževih sitnosti, ki ima v jeziku piljeno žago za hlode in klade; takšna drži dedca in dom in otroke pokoncu.«

Tako ga je učil Škender in Tone bi se bil zopet lahko sprl z njim; toda preveč je bil zatopljen v svoje misli. Čim dalje je hodil, tem tesneje mu je postajalo

pri srcu. Kaj bo, če ga ne dobi! Kak hrup bodo zagnali ljudje, če se kaj pripeti! Teh misli si ni upal do konca gnati; vsiljevale pa so se mu nekakšne obljube, ki naj bi jih izpolnil, če se po sreči izide. Vezati se ni še s temi obljubami; ampak čim bolj jih je razmišljal, tem manj neprijetna se mu je kazala izpolnitev.

Prisopihala sta v Podlog in hitela v Škendrovo stanovanje; zakaj tukaj ali pa pri Olgi mora biti deček, je trdil Škender. Pri Škendru ga ni bilo. Potrkala sta pri Olgi, ko sta si bila v veži odtresla težki mokri sneg z obleke. Olga se je zavzela, kaj da se je Tone vrnil, in se prestrašila, ko je čula, da je Tonček izginil.

»Če ga ni pri Metki v Št. Petru,« je dejala, »potem se je zgodila nesreča. Pojdimo doli!«

»Kako daleč pa je?« je vprašal Tone malodušen. »Oh, saj mi je že Tonček pokazal.«

»V dobre pol ure pridemo,« je dejala Olga in vzela plašč in dežnik iz omare.

Napotili so se vsi trije po celem snegu proti Št. Petru.

»Oh, Tone,« je prigovarjala gredoč Olga, »ne loči matere od otroka. Če bi bila Metka lahkomiseln, vihrava ženska, jaz bi ti ne prigovarjala; ampak jaz jo zdaj poznam in vem, kako dobra in pohlevna je, in vem, da so jo samo nespametne ženske zapeliale, da je storila, kar je storila. Ti pa tudi veš, kako se je kesala in kolikrat je nazaj prosila svojega otroka. Naj bo enkrat konec njenemu trpljenju in njeni pokori! Kako bridko, kako protinaravno je, če se mora otrok proti očetu za mater potegovati!« Domislila se je nesrečnega razmerja v domači hiši, ki je njej toliko bridkosti prizadevalo. Ganljiv spomin na mater je njo še zdaj odvrčal od očeta.

»Da ima Meta otroka rada in da ima otrok njo rad,« je dejal Škender, ki ga je vse to iskanje zelo jezilo. »tega jima ti vendar ne moreš za zlo vzeti. Meti bi pač mogel kdo, ampak kdo drug, oponesti, da ima otroka; drugega ji ne more nič očitati; ti ji pa še tega ne moreš oponesti. Če se otroka sramuješ kot ugleden farizej, pusti ga materi; če ne, se pa tudi matere ne smeš sramovati. Pošten in vesten človek bi sploh ne mečkal tako dolgo in ne preišljeval tolikanj.«

Ti lepi nauki so Toneta žalili; a bil je tako potr, da se ni jezil. Pravega se pa tudi ni dalo kaj ugovarjati. Hrepene! je po otroku in želja in strah sta mu spešila korake. Ko so dospeli do Metkinega doma, je stopil prvi v nizko sobo Tone s hlastnim vprašanjem, če je Tonček tukaj.

»Tiše! Tiše!« se je oglasila tiho Metka, ki je sedela pri postelji, kjer je ležal otrok in položila prst na usta: »Spi«.

Pri peči je sedel Metkin oče in starejša sestra, ki sta se tiho vzdignila in zapustila sobo, ko sta spoznala, kdo da je prišel. Tonetu je odleglo, ko je zagledal otroka, in Olga in Škender sta si oddehnila. Tone je sedel k vzhodu in gledal sinku v sveži obraz, ki je rdel v toplem spanju: Olga pa je vprašala, kako da je prišel k njim. Metka si je obrisala oči in pripovedovala, kako ni mogla preboleti ločitve in da je hotela otroka nazaj dobiti kakoržekoli. Tako se je bila napotila proti trgu. Komaj pa je bila prehodila pol pota, jo je zagledal Tonček in jo začel klicati, upehan in razbeljen, ker je tekel, kolikor so ga nesle noge, vso pot. Vzela ga je s seboj in spravila v posteljo, da se ne bi prehladil.

»Pojdimo, pojdimo!« je silil Škender. »Fanta ne moreš s seboj vzeti; nocoj mora tukaj ostati«.

»Meta ga je rešila,« je dejala Olga.

»Pusti mi ga, lepo te prosim,« je šepetala Metka, si brisala oči in prijala Toneta za roko. In Tone ji ni odtegnil svoje roke, ampak njeno je pridržal. Zbudil se je stari spomin in mu pognal gorak val krvi po vseh žilah. Iz dna srca so mu priklopela nekdanja, toliko let zadrževana čuvstva in vest jim je podala roko v pozdrav in kakor led pod pomladnim solncem se je tajala pod dihi prisrčnega sočutja in hvaležne ljubezni prejšnja mržnja.

»Jutri pridem zopet,« je dejal in vstal. »in potem bomo govorili. Škender, ti me boš prenočil«.

Ob hrupu, ko so se odpravljali, se je prebudil Tonček in se sladko nasmejal Metki poleg sebe, izvlekel ročico in jo položil na njeno roko; ona pa mu jo je zopet skrila pod odejo. Ko pa je zagledal očeta, se mu je izresnil obraz.

»Ali pojdeš z menoj, Tonček?« je vprašal prijazno oče. »Boš konjička jahal«.

Deček je zamišljen gledal; odgovoril pa ni nič.

»Kaj pa, če pojde tudi Metka s teboj?« je nadaljeval Tone in fant je vesel prikimal.

»Torej, Metka, jutri bomo govorili. Ti si mi rešila sina. — Kje pa so oče?«

Metka je poklicala očeta, ki je kazal drecej neprijazen obraz.

»Ne zamerite, oče,« je dejal Tone. »če nam je prišlo kaj navzkriž! Časi misli človek, da ravna prav; pa dela narobe. Zato je treba pozneje obrniti in poravnati. Zdravi! Jutri se vrnem«.

Meta je objemala Tončka in solze radosti so ji tekle po mladem licu. Podala je Tonetu še enkrat roko, kakor bi hotea njega izkusiti in sebe prepričati, ali je res, kar se je zgodilo. In Tone je odgovoril tako krepko na ročno vprašanje, da ji je srce od veselja zaigralo.

Tone je odšel s Škendrom in Olgo in pustil Metkino hišo polno solnčne radosti. Prišla sta še brat in sestra in vsi so stali tihi ob postelji in se smehljali otroku, ki jim je napravil to veselje. Vsak je vedel, kaj se godi v vseh drugih srcih; zato se je zdelo tudi vsem odveč odkrivati svoja čuvstva.

Naši trije prijatelji pa so se vračali v mraku in metežu proti Podlogu. Najčistejše zadovoljstvo je čutila Olga, ki je iz celega srca privoščila ljubi Metki dvojno srečo, kakršne se sirota niti nadejati ni upala. Škender si je mislil, da sta se mu trud in pot izplačala; Toneta pa so obhajala prijetna in neprijetna čuvstva. Da je našel sina, to ga je veselilo; zastran Metke pa mu je nekoliko ugovarjal užaljeni ponos in strah pred neprilikami doma. Mirila pa ga je zavest, da je ravnal pošteno in plemenito, in isti ponos ga je bodril kljubovati vsem neprilikam.

»Kdaj se boš pa ti, Škender, oženil?« se je začel Tone šaliti na trudljivem potu proti domu. »Glej, Olga! Dva snubca si imela, mene in Škendra. Mene si odbila; usmili se vsaj Škendra, ki te takoj vzame, če mu le migneš!«

»O takoj, rajši nocoj kot jutri,« se je zasmel Škender in umolknil. Zavedel se je, da je rekel preveč in da mu utegne Olga zameriti.

Olgi pa res ni bilo za smeh. Šaljivcu Škendru ni zamerila; nač pa so se ji zdele Tonetove besede neokusne in brezsrčne. Dopoldne je njej poklanjal svoje srce; popoldne ga je oddal drugam in zdaj razpolaga že z njenim. Molčala je in v neprijetnih mislih gazila mokri sneg.

Škender, ki je njen molk svoji pre-naglici pripisoval, se je trudil popraviti napako in oživiti razgovor. Trudil se je zaman in nazadnje se je tudi sam svojega samogovora naveličal. Dobra volja na ga je bila popolnoma minila, ker ga je bolela misel, da smatra Olga njegove besede za pusto, neprimerno šalo. Tako se maščuje nad šaljivcem šaljivost, si je dejal. Kakor se lažniku tudi resnica ne verjame, tako se smejejo ljudje tudi resnobi šaljivčevi ali pa mu jo zamerijo. Spomnil se je, kako je tožil nekoč zdravniku v Mokronogu, da ga večkrat glava boli, in zdravnik mu je svetoval, naj pije vsak večer dva vrčka piva. In na neki konferenci je bil častital tovarišu, da je izborno predaval, tovariš

pa se je razjezil in ga začel oštevati, da je moral predsednik miriti. In ta večer je zopet naletel, dasi mu ni bilo za šalo in bi tudi pod prisego ne bil drugače govoril.

Akordi srca.

Iz rožnate daljave
v večerni mrak, klavir zveni;
ljubeča duša pošilja pozdrave,
moje srce drhti, drhti.

Zastani roka - utihni srcè:
hrepenenja, bolesti neznane,
da svet iz akordov ne zve za željé,
naj bodo na dnu pokopane.

Henrik Hebat.

Pred Olginim stanovanjem sta se spremljevalca poslovila in Olga si je oddahnila doma po tolikih dušnih in telesnih naporih tega odločilnega dne. (Dalje.)

Zimska.

In bila nekoč pomlad je
in cvetje in solnce in smeh
in ptička - kukavička
je pela v tistih dneh.

Zdaj ni več rož ne smeha
in kukavička molči —
in koder je solnce sijalo
zdaj beli sneg prši...

Albert Širok.

V Smrlinju.

Napisal Narte Velikonja.

VII.

Mati Jera je vsa objokana hodila po veži. Odstavček se je drl in tašča je krehala in vzdihovala v izbi.

»Kje je Filip?« je hreščala starka. »Kje je, da bi vsaj on bil tu. Nande, poklič ga! Saj nikogar ni. Le midva sva tu; ti v zibelki, jaz na postelji in nihče se ne spomni naju...«

Toda sredi besedi je ujela z očmi črno piko na lesenem stropu in se začudila, da je ni videla prej. Od črne pike so ji oči šle do Kristusovega življenja v slikah in od tam v kot, kjer se je prašilo razpelo. Domislila se je, da bi moralo biti razpelo v omarici:

»Filip! Oh, nikogar ni in lahko bi umrla, pa nikogar ni.« Poizkusila se je dvigniti, pa je omahnila nazaj in se tolažila, da bo takrat, ko bo zunaj solnce.

»O, ti moj Bog, da človek tako oslabi.«

Filip je pa ravno zunaj odbijal ranto, ki jo je privlekel iz erarnega gozda: kaj bi ljudje kunili ako bi ne bilo tega. Kadar kaj manjka lesenega pri hiši, gre gospodar iskat v erarni gozd. Velik je in gozdarjev je malo v njem; z eno ranto se lahko zmerom uide. In kadar fant nima lire v žepu, gre po platišča in jarme. Nihče nima za greh; saj je kralj zato na svetu, da žive ob njegovi milosti ubogi.

Filip je videl objokano mater in poiskal Lojzo. Ta je drobila kuhano ctavo za prašička.

»Kaj je materi?«

»Bergamaška ji je včeraj zvečer pokazal iz štacune vrata in dejal, da ne da na knjižico nič. Če fant lahko okoli rogovili, bi tudi lahko služil, ji je dejal.«

»Saj bi«, se je opravičeval Filip, »zdaj res ni dela. Samo Moro ima tesanje. In k Moru ne pojdem!«

»In Moro je nahujskal Bergamaško. O, saj se poznamo, drži z Lahom.«

»Če ne bo imel Rugar dela, pojdem na ko-kontrabantit« se je bolestno nasmehnil Filip. »Saj gredo nočoj.«

In res, še tisto noč se je dvignilo dvajset fantov, ki so si dali besedo, da ne gredo Lahu tesat, če jim plača kubik z zlatom. Z njimi je šel Filip. Šli so čisto po vojaško s predstražo in obljubili poveljniku pokorščino.

Ko so stopali mimo Škvarčeve bajte, je eden izmed objestnejšev sunil v vrata in dejal:

»Rilec, zdaj pa vohaj za nami!«

In odvriskali so proti vzhodni strani. Tihotapcu gre pot čez drn in strn, po grdi rebri navzgor in lepi cesti navzdol. Oprezno, lahko kakor mačka se rije skozi grmovje, lega v žito in koprive in je zmerom zvitejši nego financarji, ker ga nevarnost in sila uči tuhtati si in misliti na nove zvijače.

Odšli so in pustili so plaha srca za seboj in matere cele noči brez spanja.

Preteklo je štiri dni. Škvarčev Polde si je mataknil na bose noge brezpetnike in se stisnil oprezno skozi smrekov gozdiček k finančni postaji.

»Pridejo!« je potihlo pokimal starejšemu stražniku. »Danes pridejo čez Lednik, sem izvedel.«

»Per bacco«, se je nasmejal stražnik. »Če je tako, potem ne pridejo čez Lednik. Ti si osel, un vero asino!« odšel je v hišo.

Polde je ostal osupel pred vrati. Menal je z nogami in nato vstopil v vežo:

»Gravnarjevega ujemite, ta je z njimi in nosi še meni tobak.«

»Per bacco, pa dobro!«

Stražniki so sneli puške.

»Kaži pot!«

Polde je pobledel in grizel trsko, ki jo je pobral na tleh.

»Če me vidijo?«

»Se bomo skrili!«

»Samo, če se bomo skrili. In Gravnarjevega ujemite prvega.«

Ravno tisti čas pa je dva dobra streljaja pred njimi naglo sopel Jaka.

»Čakajte, vragi, ta bo spodletela!«

Mislil je pri tem Poldeta in financarje. Preštel jih je in dejal: »Premalo vas je in tepec vas vodi!«

Umaknil se je s poti v grmovje in jih pustil naprej. Nato pa jo je ubral naravnost na vrh hriba in legel za skalo. Ko so financarji prelezli greben, je izvlekel izpod skale veliko rdečo cunjo in dvakrat zamahnil z njo. Iz precejšnje daljave je odjeknil preko jam in goličav oster strel.

»Razumejo!«

Nato je zamahnil še enkrat in menil:

»Pustiti morajo!«

Iz daljave sta zabobnela dva strela hkrati. »Dobro. Ej, Polde, zdaj bomo pa tebe potegnili!«

Zvil je cunjo zadovoljno pod skalo in šel za financarji. Dohitel jih je na drugem grebenu in vprašal, če so videli kje belega psa.

Polde se je bil skrtil za grmovje, a Jaka ga je takoj zapazil in planil k njemu:

»O, ne zameri. Iščem belega psa. Od kdaj si pa leblajtar, Polde?«

Govoril je glasno, da se je čulo daleč na okoli.

»Pst!«

Financarji so plegli za skale in Jaka niso pustili naprej. Polde se je izkušal izmuzniti, Jaka ga je potegnil nazaj in dejal:

»Počakaj, zdaj dobiva tobaka!«

Na drugi strani so na preseki zagledali fante s polnimi nahrbtniki, ki so se spuščali v dolino.

»Presneti okleščenci!« se je razjezil sam pri sebi Jaka. »Ali niso razumeli, da vlačijo polne vreče s seboj. Vse bi pretepel! Ti, Polde,« je potihem zagrozil, »ti si Judež, toda to ti pa povem, da boš sedel živ v mravljišču za to svoje delo. Vse si izdal!«

Polde je otresel njegovo roko.

»Koga bi izdal?«

»Bomo že govorili!«

Fantje so sopihali po poti naravnost financarjem v roke. Jaka je stiskal pesti in grdo gledal predse, da se ga je Polde bal in se mu umikal vedno bolj v hrib. Za njim se je potiskal Jaka.

Fantje so že bili v jami in začeli lesti navkreber.

Jaka se je ozrl in videl, da Polde sedi na kamnu, rahlo pritisnjenem na po-bočje. Šinila mu je rešilna misel. V dveh skokih je bil nad njim in se potem, kakor da se mu je spodrsnilo, zaletel vanj. Polde je zavpil in se zavalil po grmovju, čez njega je v močnem skoku butnil kamen v dolino.

Fantje so za hip posluhili, a se niso nič zmenili za krik; Jaki je postalo vroče.

»S pahom jim pamet vbijaš, pa so cepci!«

V tistem hipu so planili tudi financarji pokoncu in obkolili fante.

»Roke kvišku! Nahrbtnike dol! Kaj je v njih?«

»Kaj je v njih? Mah za jaslice!« je povlekel poveljnik Lazkar. »Zdaj je še čas, dokler ni snega. Saj veste, kako je hudo, če otroci nimajo jaslic!«

»Maledetto!«

In prevrgli so vse nahrbtnike. Povsod samo mah.

Financarji so grdo gledali in zagrozili: »A rivederci!« in so odšli, ne da bi se zmenili za Poldeta, ki je stokal pod grmom. Jaka je bliskal z očmi in ves srd se mu je stopil v smeh. Ko so izginili financarji v grmovju, je pokazal:

»To je pa Polde! Ta novi leblajtar!«

Filip je stopil k njemu in dejal:

»Tvoj de-denar za to-tobak sem izgubij, pa nimam drugega! Kar toži!«

»Duša Judeževa!« mu je zapretel Jaka. »Sreča, da je bil mah!«

In so ga pustili pod grmom.

Ko se je zvečer privlekel po klancu, so šli za njim otroci:

»Škvarča, ta šantavi leblajtar!«

VIII.

Zalka je imela tiste dni težke ure.

Tretji dan po srečanju s financarji, so peli fantje po klancu in razločila je dobro med njimi Filipov glas. Veseli so bili, kajti po noči so prinesli tobak v vas in drugi dan so že romali s šolarskimi torbicami od hiše do hiše in barantali s prepovedanim listjem. In po vseh sosednjih vaseh na okoli so prodajale sestre »repno« zelje. Tista o mahu za božične jaslice je šla preko dežele.

Ljudje so se smejali, toda Zalka je tiste dni jokala. In jokala je tudi tretji dan po ponesrečenem napadu financarjev na fante.

Po dnevu je bil spet Škvarča pri hiši in prinesel materi škrnicelj kave in očetu Jerneju klobaso tabaka. Jože mu je bil v hipu, ko je sedel, izpodmaknil stol, da se je zvrnil in udaril po kotlu s pomijami:

»O, ne sedati, je umazan!«

Na to so ga vzdignili in prvo, kar ga je Jože vprašal, je bilo:

»Kako je s financarji?«

Škvarča je grdo pogledal in mati Žiznova je zavihnela poleno. Očeta Jerneja ni bilo doma, tesal je Moru trame.

Ko je prišel zvečer tudi oče, je slišala Zalka novo pridigo, ki se je končala:

»Če ne bo drugega, ravno vzela ga boš, še pred adventom ga boš in še rada ga boš!«

Mati je stresla koruzne žgance v skledo in jih polila z zabelo.

»Pojdite večerjat!«

Otroci so sedli okoli sklede na goia tla. Ogenj jim je svetil. Takoj je nastal krik radi zamenjanih žlic. Mati je rekla: »Moli!« in oče Jernej se je pokrižal. Še preden so napravili zadnji križ, je izbruhnila vojska radi ocvirkov; udarili so si po žlicah in po preteku nekaj sekund je najmlajši stal v sami srajci in kričal, da so mu izbili žlico.

»Svojat!« je otresel oče Jernej.

»Ne kolni otrok!« ga je pogledala mati ter potegnila jokavčka k sebi. Pobrala mu je žlico in mu dala žgance v ponev.

Pri skledi so se muzali, ker je bil eden manj. Jože je menil: »Zato, ker ta otročaj vse oslini in okefta!«

Zalka pa je strmela v kotu in ni večerjala.

»Trma!« je dejala mati. »Pitali te ne bomo!«

Ko so dali še mački večerje, se je oče Žizen pretegnil na stoličku in dejal:

»Zdaj pa spat in molit!«

»Kaj boš gonil, saj gredo še sami prezgodaj!« je rekla mati.

»No, mislim za reda voljo!«

In so šli: eden k peči na skrinjo, eden na peč, Jože in še eden na seno. Zalka je spala v kuhinji. Najmlajši med očetom in materjo. Pravzaprav na očetovem mestu, kajti mati je zavzela zmerom več nego pol postelje — ostalo sta delila oče in sin. Nato sta šla še oče in mati.

Zalka je ostala pri ognju in zrla v žerjavico. V oči jo je pekla čudna bridkost in vriskanje fantov, ki se je razlegalo od daleč, ji je burkalo dušo.

Med tem pa je bil v izbi siedeči pogovor:

»Kaj misliš; če ga ne mara, je ne moreva siliti?« je dejal oče Jernej in sezul čevelj.

»Saj sama ne ve, kaj hoče. Kam pa naj z njo? Dvajset let že ima. In Polde ima precej premoženja!« je rekla mati.

»Pa tisto o leblajtarju tudi ni prijetno. Meni se zdi nekoliko trčen!«

»Trčen!« — je oponesla mati. »Bo vsaj ona gospodinja v hiši. O leblajtarju se pa takoj pozabi, če ima ženo. In kar je poglavitno: enega lahko vzame k sebi. Da mu le da jesti in ga obleče!«

»To je pa res!«

»No, in če ni trčen, ga ne bi mogla ustrahovati. Zmerom bi gospodaril in stikal.«

»To je pa prav res!« je rekel ves vesel, da njega nihče ne strahuje. »Potemtakem bosta kar dva naenkrat z glave!« je pripomnil z glasom, ki je pričal, da ima veliko očetovsko skrb do otrok.

»Dostikrat tudi vsi!«

»A?« — to mu je očitvidno ugajalo. Ko je ležal, je prekrižal roke pod glavo in dejal tehtno in s poudarkom:

»Torej ga mora vzeti!«

»Kako mora?« mu je oporekala žena.

»Če ga pa noče!«

»Mora!« Vzpel se je na postelji in udaril po suhem kolenu: »Hudir, bomo videli, ali bo ubogala!«

»Ne preklinjaj!« je rekla žena. »Kar tako otroka ne smemo zavreči. Najina je.«

»To je pa res!«

»Pa slabo bi ji ne bilo.«

»To je pa tudi res! Kaj praviš, ali ga bo vzela?« je skrbno povprašal.

»Seveda ga bo!«

Oče Žizen se je očitvidno zadovoljen pritisnil k steni in zaspal čez par trenutkov.

V tistih hipih pa je Zalka sklenila v svojih mislih:

»Nikoli!«

In strmela je v žerjavico in mislila trudne misli: Ogel za oglom je zamrl in ko se je v kuhinji popolnoma stemnilo, so jo ščemele oči in v zraku je migljala zele-

na lisa. Potegnila je slamnico iz kota in šla zapirat vrata.

Po stezi skozi gozdčič je nekaj škrobotalo. Zalka je vztrepetala čudnega pričakovanja in poslušnila. Koraki so se približevali; spoznala je hojo in srce ji je začelo burno biti. Toda na ovinku so se koraki obrnili in oddaljevali, dokler niso vtonili v temi. Kakor bi ptiču porezal krila, je vse upadlo v nji. Zaprla je vrata in se nato vrgla na obraz na slamnico:

»Ali prideš, ali prideš kdaj?« je jecljaje vzklikala v blazino in ni mogla zaspiti.

Koraki so bili Filipovi.

Neki glas ji je šepetal na uho:

»Ne pride nikoli, neumnica ti!«

Zalka je jokala in jokala.

IX.

Zvirk je sedel pri Bergamaški in vlekel že četrti polič. Zraven niega sta sedela Žizen in Škvarča.

»Če si ženin, Škvarča, pa bi dal še za polič? Držiš se kakor kosmulja; kar zagrabiš, ne izpustiš. Veš, Jernej, takega zeta bi pa jaz ne pogledal.«

Škvarča se je premikal na stolu in razlagal, da ga boli noga.

»Noga? Ali boli tebe, Jernej, grlo? To je važno in ne noga. Zakaj pa ne tožiš talotov, radi noge?«

»Saj bi, pa je sodnik rekel, da sem sam kriv, če si kamen izpodvalim.«

»Ali so ti kaj dali financarji?«

»Niso. Zagrozili so mi, češ, da sem jih potegnil!«

»O, saj si jih tudi, pa še prav potegnil!« Žizen je pogledal na uro in menil, da bo treba iti.

»Kaj boš hodil; Škvarča bo še plačal. Sram te bodi. stiskač; jaz bi te tepel.«

»Pa naj bo!« je Škvarča potegnil iz za nogavice štiri lire. »Kar liter, Bergamaška!«

In Bergamaška si je pogladil brado in stopil po vino.

»Vidiš, se je razgrel Zvirk, »ali si ti Žizen prej kdaj pil? Nikoli! Zdaj ko so prinesli Lahi denar, zdaj lahko plača Škvarča. Ali je njemu kaj mar, odkod je? Božji denar je in če zasluži, zasluži. Koliko ti dajo financarji, če se posreči!« Zvirk je pogledal izpod obrvi pomenljivo.

»E, malo, če ne bi bilo domačije!« —

»Bilo, bilo! Izplača se!« se je smehljajal Zvirk in si že nalival iz polnega litra.

»Škvarča je pa le ženin!«

»Kaj bi!« se je branil Škvarča in dobro se mu je zdelo.

Pri drugem kozarcu iz novega litra, je pa Zvirk postajal otožen, naglo je pil tretjega in postal otožen.

»Veš,« je začel čez nekaj časa, »ampak če prav pomisliš, je to vendar svinjarija, Žizen! Daj, stopi tja k tisti uri in reci, naj stoji. Čez tri ure bo spet devet in vse je svinjarija, kar počneš.«

Žizen je preplašeno zrl vanj.

»Da«, je topo strmel Zvirk vanj, »da, čisto gotovo, da si ti podel človek, navadna baraba. Ti piješ in piješ in nič ne pomisliš. Ali si kdaj kaj pomislil: čez tri ure bo spet devet in ti boš pijan za Škvarčev denar!«

»Saj ne bo za vašega«, se je pritaknil Škvarča.

»Motiš ti, ti si leblajtar!« Zvirk je grdo pogledal in zamahnil z roko. »Toda to pa napravi: ustavi uro, da ne bo devet.«

Nihče ga ni razumel, kaj hoče.

»Bergamaška, zdaj ti povej, ali je to pošteno ali ne, da pijem pri teh dveh, teh dveh«... zamahnil je z roko in se opotekel. »Na, prinesi za moj denar in ustavi vse ure v miši. Ob devetih, Žizen, ti bom dejal, da si lump! In čez tri ure bo in kako naj grem jaz domov!«

Naslonil se je na mizo in začel jokati.

»Zdaj pa še to povej, Žizen, tisto o pridigi. Kako je mislil in koga je mislil? Škvarča, spravi se, če govorita poštenjaka, kar spravi se, zajedaja vražja«, grabil je za kozarec, da mu ga vrže, pa si je vino razlil po mizi. »Spravi se, Škvarča, us, ti grda, od najine mize!« in Zvirk je bil po mokri mizi, da je vse pršlo na okoli. »In pri vratih povej, kako je misliti in koga je mislil?«

»Kdo je mislil?« je vlekel Škvarča.

»Uš, ti si uš! Tja stopi, uro ustavi in potem povej! Ali te ni sram, da tu plačuješ in to zaradi dekleta. O, Žizen, tudi tebe je mislil, le nikar ne zavijaj oči in domov me pelji!«

Žizen je videl, da je Zvirk pijan in pomignil Škvarči, naj pomaga. Toda Zvirk se je otrešel in poudaril:

»Samo Žizen! Škvarča, pojdi naprej! Toda če misliš, Žizen, da si nedolžen, si še zelen. In ta salamenska ura še zdaj ne stoji!« Udaril je s palico po uri, da je zažrnelo v nji: »Na, zdaj bo pa le konec!« in omahnil pod drobce, ki so leteli s stene.

Bergamaška je prestrašen prihitel iz kuhinje in videl tri pijance ležati ob steni, na njih je ležal leseni obod stare ure.

»Eoste plačali, boste plačali!«

»E, pa bomo plačali!« se je razžalostil Zvirk. »Bo vsaj konec!« in vrgel je na mizo denarnico in dejal: »Tu je in plačaj si!« Bergamaška je pijance posadil na klop in štel denar.

»Premalo!«

»Jaz, jaz«... je mencal Žizen, »jaz nimam!«

»O, ima pa Škvarča!«

»Za kozo, za kozo« je blodno kimal z glavo Škvarča.

»Ali slišiš, Žizen?« je sunil Zvirk, »to se tebe tiče. Tvojega dekleta!«

Bergamaška je tudi Škvarči pobral denar, denar za kozo. Nato je prijel trojico in jo postavil pod kap.

In šli so.

Dober streljaj od Morove hiše pa je Zvirk postal oblasten:

»Škvarča, ti kar pojdi. Zdaj povej. Žizen, ali je uš ali ni?«

»Ne vem, kaj misliš?« je ugibal Žizen.

»Skioni se bliže!« je veleval Zvirk.

Žizen je nagnil uho:

»Pri meni se začinja ob devetih in to je mislil, kaj tajiš. Ti si tak lopov kakor jaz. enakovredna bratca!«

In pograbil ga je z zobmi za uho, da je Žizen zavpil in udaril Zvirka po glavi. Ta je omahnil pijano in ponavljal:

»...enakovredna bratca....«

Dalje.

Matissé : Tlhožitje.

Zidanje Skadra.

Mesto zidali so trije bratje,
Trije bratje Mrnjavčeviči:
Eden brat je bil kralj Vukašine,
Drugi bil je Uglješa vojvoda,
Tretji bil Mrnjavčevič Gojko;
Zidali so Skader na Bojani.

Zidali so mesto si tri leta.
Cela leta tri in s tri sto mojstri.
Niso mogli temelja zgraditi,
A še manj sezidati si mesto:
Kar čez dan so mojstri dogradili,
To čez noč vse vila je podrla.

Ko nastalo leto je četrto,
 Jim tedaj s planin zakliče vila:
 »Le ne muči se, kralj Vukašine,
 Le ne muči se, ne troši blága;
 Saj ne moreš temelja zgraditi,
 A še manj sezidati si mesto,
 Najti moraš Stojó — in Stojana,
 A obadva brata in sestrico,
 Da sezidaš temelje trdnjavi;
 Le tako se temelji vzdržijo,
 In tako si boš sezidal mesto.«
 Ko začuje to kralj Vukašine,
 On pozove slugo Desimira:
 »Desimire, moje dete drago!
 Dosedaj si bil mi veren sluga,
 Ali zdaj, ti moje dete drago,
 Vpreži, sine, konje pred kočijo.
 In naloži šest tovorov blága.
 Idi, sinko moj, po belem svetu,
 In poišči dve slični imeni.
 Išči, sine, Stojó in Stojana.
 A obadva brata in sestrico;
 Kupi kje jih, ali jih ugrabi,
 In pripelji v Skader na Bojano,
 Da zgradimo temelje trdnjavi,
 Da se temelji nam izdržijo,
 In da slednjič si zgradimo mesto.«
 Ko to čuje sluga Desimire,
 On zapreže konje pred kočijo
 In naloži šest tovorov blága.
 Ide sluga s tem po belem svetu.
 Ide iskat dve slični imeni.
 Išče sluga Stojó in Stojana,
 Išče sluga jo tri dolga leta,
 A ne najde dve slični imeni,
 A ne najde Stojó in Stojana,
 Pa se vrne v Skader na Bojano,
 In da kralju konje in kočijo.
 In mu dá še šest tovorov blága:
 »Tu so, kralj, vsi konji in kočija,
 Tu imaš še šest tovorov blaga,
 Nisem našel dve slični imeni,
 Nisem našel Stojó in Stojana.«
 Kadar čuje to kralj Vukašine,
 On pozove Rada si zidarja,
 Rade pa pozove tri sto mojstrov,
 Zida kralju Skader na Bojani.
 Kralju zida, vila pa podira.
 Ne pusti, da temelj se postavi,
 A še manj, da se sezida mesto,
 In zakliče iz planine vila:
 »Ej, me čuješ li? kralj Vukašine!
 Kaj se mučiš in blaga le trošiš!
 Saj ne moreš temelja zgraditi,
 Kaj še, da bi si sezidal mesto.
 Ali vas je troje rodnih bratov
 In vsakteri ima verno ljubo;
 Čigar jutri na Bojano pride,
 In prinesla mojstrom bo kosilo.
 Vzidajte jo v temelje trdnjave,

Le tako se temelj bo obdržal.
 Le tako se bo zgradilo mesto.«
 Ko začuje to kralj Vukašine,
 On pokliče svoja rodna brata:
 »Čujeta-li moja brata draga!
 Glejte, vila mi s planine kliče,
 Vse zastonj je, da blago se troši,
 Ne pusti nam temelja zgraditi,
 A še manj sezidati nam mesto.
 To še govori s planine vila:
 Glejte, mi smo trije rodni bratje,
 In vsakteri ima verno ljubo,
 Čigar jutri na Bojano pride.
 In prinesla mojstrom bo kosilo,
 Da jo vzidamo v trdnjave temelj,
 Le tako se temelj bo obdržal,
 Le tako se bo zgradilo mesto.
 Kaj si bomo, bratje, mož - beseda,
 Da nobeden ljubi ne poreče,
 Ampak, da pustimo jim na srečo,
 Ktera jutri na Bojano pride?
 In besedo možko so si dali,
 Da nobeden ljubi ne poreče.
 V tem jih črna noč je dohitela,
 In odšli so vsi v prebele dvore.
 Tam večerjali so po gosposko.
 Vsak z nevesto šel je na ležišče.
 A da vidiš to veliko čudo!
 Vukašin besedo je prelomil,
 In je prvi svoji ljubi rekel:
 »Da se čuvaš, moja verna ljuba,
 Ti ne hodi jutri na Bojano,
 In ne nosi ti mojstrom kosila,
 Ker boš svojo glavo izgubila,
 Vzidana boš v temelje trdnjave.«
 Še Uglješa je besedo snedel,
 Tudi on je rekel svoji ljubi:
 »Čuj me dobro, moja verna ljuba!
 Ti ne hodi jutri na Bojano,
 In ne nosi tja mojstrom kosila,
 Ker boš mlada morala umreti.
 Vzidajo te v temelje trdnjave.«
 Gorko pa besede ni prelomil,
 In on svoji ljubi nič ni rekel.
 Ko je zjutraj jutro zasijalo,
 Vstali so trije Mrnjavčeviči,
 In odšli so v mesto na Bojano.
 Pride čas, da nese se kosilo.
 Vrsta pa je na gospé kraljici,
 Ona stopi k svoji dragi svasti,
 Svasti svoji, Uglješevi ljubi:
 »Čuješ mene, moja svasta draga!
 Nekaj me je zaboléla glava.
 Ti si zdrava! Jaz pa res ne morem;
 Daj, pa nesi ti mojstrom kosilo.«
 Govori ji Uglješeva ljuba:
 »Moja svakinja, gospa kraljica!
 Nekaj me je roka zaboléla,
 Ti si zdrava! Jaz pa res ne morem,
 Ali reci naši mlajši svasti.«

Ona gre še k svoji mlajši svasti:
 »Svast predraga, mlada Gojkovica,
 Nekaj me je zbolela glava,
 Ti si zdrava! Jaz pa res ne morem;
 Daj, pa nosi ti mojstrom kosilo.«
 Govori ji Gojkovica mlada:
 »Čuj me, draga ti gospa kraljica!
 Jaz bi rada tebi to storila,
 A okopano mi dete ni še,
 Belo platno pa še ni izprano.«
 Govori ji to gospa kraljica:
 »Idi,« pravi, »moja svast predraga,
 In le nesi ti mojstrom kosilo,
 Jaz bom že oprala sama platno,
 svast okopala bo tvoje dete!«
 Nič ne reče Gojkovica mlada,
 Gre in nese tja mojstrom kosilo,
 Ko na vodi bila je Bojani,
 Jo zagleda Mrnjavčevič Gojko,
 Srce je junaka zbolelo,
 Žal mu je za ljubljeno nevesto,
 Žal mu je za deteta v zibeli,
 Kjer je šele mesec dni ležalo,
 In po licu bridke solze toči;
 In zagleda drobna ga nevesta,
 Krotko hodi, dokler k njemu pride,
 Krotko hodi, tiho beseduje:
 »Kaj je tebi, gospodar moj dobri,
 Da pretakaš solze po obrazu?«
 Govori ji Mrnjavčevič Gojko:
 »Zlo je, moja ljubljena nevesta!
 Glej, imel sem jabolko od zlata,
 Pa mi padlo danes je v Bojano,
 In ne morem zdaj ga preboleti.«
 Ne spominja se drobna nevesta,
 reče te besede gospodarju:
 »Moli k Bogu zdaj za svoje zdravje,
 Še za boljše jabolko ti žal bo.«
 Bolj še se junak razžalostil je,
 In po strani je okrenil glavo,
 Ni več hotel gledati neveste:
 Ali prišla sta Mrnjavčeviča,
 Oba svaka Gojkovice mlade,
 Vzela sta jo za prebele roke,
 In jo vedla v mesto, da se vzdida,
 In pozvala Rada sta zidarja,
 Rade je poklical tri sto mojstrov;
 Smeje se samó drobna nevesta,
 Ona misli, da je vse le šala,
 Gnali so jo, da se v mesto vzdida,
 Rušilo sedaj je tri sto mojstrov,
 Rušilo je drva in kamenje,
 Vzdali so jo že do kolena,
 Še se smeje le drobna nevesta,
 Še se nada, da je vse le šala,
 Rušilo sedaj je tristo mojstrov,

Rušilo je drva in kamenje,
 Vzdali so jo skoro do pasa,
 Takrat stisne les jo in kamenje,
 Takrat vidi šele kaj jo čaka,
 Ljuto sikne kakor ljuta kača,
 In tako zaprosi milo svaka:
 »Vsmilita se me, za božjo voljo,
 Vzidate me mlado in zeléno!«
 Prosi ju, a vse nič ne pomaga,
 Ker se svaka v njo še ne ozreta.
 In tedaj jo sramežljivost mine,
 In zaprosi svojega gospoda:
 »Ne dovoli, gospodar moj dobri,
 Da me mlado vzdajajo v trdnjavo,
 Pošli koga k moji stani majki,
 Moja majka ima mnogo blága,
 Naj ti kupi sužnja ali sužnjo,
 Vzdajte jo v temelje trdnjave.«
 Prosi, ali nič ji ne pomaga,
 Kadar vidi to drobna nevesta,
 Da ji prošnja nič več ne pomaga,
 Prosi takrat Rada še zidarja:
 »V Bogu brat, moj, Rade, ti graditelj!
 Pusti mi vsaj linice pri dojkah,
 Vrži ven mi moje bele dojke,
 Kadar pride moj slabotni Jovo,
 Kadar pride, da podoji dojke.«
 To ji Rade za bratstvo obljudi,
 Pustil ji je linice pri dojkah,
 In ji dojke vrgel je iz zida,
 Kadar pride k nji slabotni Jovo,
 Kadar pride da podoji dojke.
 Zopet žalostna je Rada zvala:
 »V Bogu, brat moj, Rade ti graditelj!
 Pusti linice mi na očesih,
 Da jaz gledam na prebele dvore,
 Ko mi bodo Jovana nosili,
 In potem ga zopet v dvore nesli.«
 Tudi to ji Rade je obljudil,
 Pustil ji je line pri očesih,
 Da bi gledala na bele dvore,
 Kadar bi Jovana ji prinesli,
 In ga zopet v beli dvor odnesli.
 In tako so vzdali jo v mesto,
 In prinesli dete še v zibeli,
 In dojila ga je celi teden,
 Čez en teden glas je izgubila,
 Ali detetu je dala hrane,
 In ga celo leto je dojila,
 Kakor takrat, vse je še ostalo,
 Tudi danes tam še feče hrana,
 Radi čudeža in radi leka,
 Ako ktera žena nima mleka.

Srbska narodna pesem.

Alojz Gradnik.

Blazne noči.

(Odlomek iz blodenj mladega človeka.)

I.

Noč tiha, sveta noč poletja...
Ah, k tebi hoče duša nema,
da bi sred tvojega objema
jo našla ura razodetja!

In kakor zvezde, ki bliščijo
se nad teboj srebrno čiste,
od sile vžgane vedno iste,
mi v srcu misli plamenijo.

Daj, vse skrivnosti jim odkleni,
kar skrivaš jih globoko v sebi,
kar jih imaš na daljnem nebi,
da bo jih svet spoznal po meni.

II.

Odkod nebeška ta obzorja
in solnca v njih, in zvezde jasne;
in daljnih vetrov pesmi glasne
in ta široka, daljna morja?

Odkod te gore, širna polja
in zemlje pisana obleka?
Odkod življenje je človeka,
njegov razum, njegova volja? —

O ti, skrivnost svetla globoka,
nikomur še ne razodeta!
Od groze in slasti poeta
čuj zdaj jecljati kot otroka...

In ti, skrivnostna zagonetka
in sfinga trdih ust v puščavi;
kako se tebi, žena, pravi,
ki hodiš z nami od začetka?

V.

V obrazih trdih in ledenih
sem tvojih žrtev skušal brati,
a niso mogle, glej, izdati
skrivnosti tvojih mi nobenih...

III.

Duh, ki razprl si zdaj peroti,
skrivnost življenja mi razreši
in srce bolno mi uteši!
Odkod in kam vse naše poti?

Al Bog je morda, ki ustvarja
iz nič, da v nič vse spet se zruši?
Dom silen vstaja v moji duši —
in nihče mu ne odgovarja...

Od tam milijonov je trpljenje,
od tam svoboda drugim sije? —
Ljubezen božja — ni je... ni je..
Iz sebe samo je življenje!

IV.

Pred mano lice se prikaže
pokojno mojega očeta:
„Beseda tvoja je prokleta
in duh tvoj mračni, sinko, laže...”

In bil je Bog, in je... in bode
živel nad nami večne čase;
a vrednim le kot roža rase
mu milost iz srca — posode!“ —

Duh v meni je — ne jaz! — ki hoče
do dna resnico izpoznati,
ki nista mogla meni dati
je mati in ne ti, moj oče!...

Al mrzel grob si hrepenenja,
al vročih želj si izpolnitev,
ko dokončana je daritev
krvava našega življenja?

Domače živali.

Lovro Koder.

Glodavci.

Srečno smo prijadrili h glodavcem. Glodavci so živali, ki glojejo, kakor so kopitarji živali, ki imajo kopita. Kopitarji imajo kopita vedno, ponoči in čez dan, ob delavnikih, nedeljah in praznikih, v nadobudni mladosti in v breznadni starosti. Oni svojih kopit nikdar ne sezujejo, nikdar se ne preobujejo, zato pa so in ostanejo vedno kopitarji. Glodavci pa ne glojejo vedno, ker se tu pa tam nasitijo in spati tudi morajo. Siti in speči pa ne glojejo. Ali spadajo v teh dveh slučajih živali, katere je krstila naravoslovna veda za glodavce, tudi med glodavce? Po mojem skromnem mnenju ne, ker je odpadlo bistvo, ki jim je pripomoglo do imena. Kam naj pa vtaknemo glodavce v času, ko ne glojejo? Ta slučaj nam kaže, da je tudi naravoslovje površno, pomanjkljivo, kakor je bila v pasjem slučaju zgodovina. Nočem si več beliti glave, ker sem že v uvodu priznal, da nisem kdove kak strokovnjak. Rad bi pa videl, da bi dovedla ta moja ugotovitev mlajše naravoslovce glede glodavcev na pravo pot.

Izmed domačih živali spadajo h glodavcem zajec, miš, podgana in morski prašiček. Kot psovke ne igrajo glodavci posebne vloge. Večkrat slišimo praviti natakarcam: miškica, podganica, a te dve se izgovarjata s tako nežnostjo, da jima odpadejo na mah vsi glodači iz čeljusti.

Narava je ustvarila dvoje zajcev: živjega in domačega. Samo o zadnjem bodi tu govor. Zajec, z a j k a, z a j č e k so dobili svoja imena edino le radi svoje bojzljivosti in plašljivosti, ker jim že pri najmanjšem šumu v listju zleze srce v hlače. To srce jim pa nič ne ovira hitrega bega, ker imajo čudovito dolgi zadnji nogi. Zajec nima skoro nobenega repa, ker ni hotela narava, da bi človek sam proizvajal iz domačih zajcev divje. Če bi se namreč ponašal domači zajec z večjim oziroma daljšim repom, bi mu ti lahko stopil na rep, zajec bi od samih bolečin zdvijal, ti bi pa imel na ta način okusno divjačino pred seboj. Ako ti pripuščajo razmere in čas, lahko zajca potom posebnega pouka tako udomačiš, da ga imaš pod posteljo v svoji spalnici, kjer te brez mrmranja sezuje, kadar koli in kakršen koli prideš po-

noči domov. Žalibog, da se ne more zajec braniti. Ne mislim tu psov. Zajec je dovolj bistroumen in ve, da pomeni mnogo psov zajčjo smrt. V mislih imam krivico, katero mu dela človek in kateri se ubogi zajec ne more ubraniti. Človek mu namreč odreka vsak muzikaličen čut in vsak muzikaličen posluš, trdeč, da ne zna na boben. Ali je pa človek sploh nudil zajcu kdaj priliko, poskusiti boben? Ne, kako more torej trditi, da je boben zajcu španska vas?! Mogoče je zajec celo virtuozi na boben?! Ni dolgo temu, ko sem vprašal gospodično, če zna na gosli gosti. Kaj mi je odgovorila? »Ne vem, nisem se poskusila!« V čem se torej razlikuje ta slučaj od zajčevega slučaja? Na koncu konca pa imamo mi Zajca, ki je vešč ne samo bobnu, marveč vsem godalom, Zajca, ki je ugledal prvo hrvaško opero: Nikola Šubić Zrinski (l. 1876.). Ne bobnajte torej vedno iste stare pesmi o zajcu in bobnu, imejte usmiljenje s pohlevnim zajčkom, in ne pregrešujte se, ker ljudje lahko pridejo na boben, zajci pa nikoli.

Ker se domači zajci neizrečeno hitro plode, si lahko vsaka gospodinja oskrbi malo mesnico doma. Meso je zelo tečno, komur ugaja, lačnemu je celo slaščica, nevednemu in neukemu pa teletina. Narava je sicer znala preprečiti, da bi človek izpreminjal domače zajce v divje, ni pa mogla ubraniti, da bi brezvestne hotelske kuharice ne pripravljale iz mesa domačih zajcev okusne telečje pečenke sredi pečenih krompirčkov.

Menda ni med nami nobenega, ki bi ne poznal miši. Miš, miš a k, miš k a so manjši od podgane. Miš živi povsod, kjer koli se je nastanil človek, večkrat jo dobiš v basnih, nekaterih pregovorov brez miške si niti misliti ne moremo. Človeka samega se nikdar ne loti, vkljub temu jo prištevajo ženske med zverj, saj imajo tak strah pred njo, da skočijo takoj na stol, čim jo ugledajo. Da se miši ne zarede preveč, zato skrbe mačke in mišnice. Radi mišnic so zasloveli Slovaki po vsem svetu. Oni namreč izdelujejo najrazličnejše mišnice od najbolj preprostih do pravih umotvorov. Človek mora dolgo časa ogledovati tako zapleteno napravo, preden izsledí pravi mehanizem. Miška je pa vsekako bolj prebrisana. Na mah reši uganoko, seveda žrtvuje pri tem sebe. Če jo iz-

pustiš, se miška nikdar več ne vlovi v dotično mišnico, ker pozna že ves ustroj, pač pa v drugačno. Znana je miška, ki je prišla iz mišnice in ki je napravila v zadnji kitici tako zmešnjavo, da so se snedle naposled skoro vse divje in domače živali vstevši lovca. Če se ta pesem lepo poje, se mora na splošno zahtevo ponoviti, kar pač kaže, da je naše občinstvo zelo krvoločno, čim prestopi prag veselilne ali koncertne dvorane. Kadar postanejo miši stare, oslepe in služijo otrokom kot priljubljena igra. Ta igra ni hazardna, zato tudi ni prepovedana, ne izključuje pa sleparij, kdor slepari pri slepih miših, ni vreden te nedolžne igre, njegovim soigralcem pa svetujemo, naj takoj objavijo sleparjevo ime v vseh tukajšnjih in inozemskih listih.

Podgana, (samec nima posebnega imena), podganiča je večja od miši. Če jo gledaš skozi povečevalno steklo, je še večja. Toda ne misli si, da je podgana postala v resnici večja, ne, to je le prevara oči, nekaka »Fata podgana«. Podgana v starih časih še ni bila domača žival. Brižinski spomeniki (10. stoletje) je še ne omenjajo, iz česar sklepamo, da je stopila mnogo pozneje v naše domove. In res smo jo z imenom vred dobili iz Italije (primerjaj pantegana = podgana) približno v sedemnajstem stoletju menda prav o sv. Treh kraljih. Podgane se ne love v mišnice, ker so 1. podgane prevelike, 2. mišnice premajhne in 3. bi morale izpremeniti v nasprotnem slučaju svoje ime ali podgane ali mišnice. Podgane ne služijo otrokom kot igra niti ne v svoji najbolj slepi starosti, zato se pa pripognimo k morskemu prašičku.

Morski prašiček je mala živalica, a vendar dovolj velika, da jih tvori dvanajst en ducat. Na čeli živalici ni druge posebnosti kakor njeno ime. Morski se imenuje, ker ne zna plavati, prašiček pa, ker je čeden. Prav tako bi se lahko imenoval planinski tiger, kislá kumarica ali pa orehova omara. Zdi se mi, da so naravoslovci krstili to žival na pustni torek, drugače si ne morem razlagati te kolo-bocije.

S tem morskim prašičkom zaključujem glodavce. Jež me milo prosi, naj ga vtaknem v to poglavje, češ med domačimi živalmi ni drugega žužkojeda od nje-ga, sam pa nikakor noče živeti v celem prostornem poglavju. Gotovo bi mi zamerili vsi naravoslovci, če bi spravil ježa pod glodavski klobuk. Ker poznam pre-dobro basen o ježu in lisici, se ga skoro bojim. Nekaj časa bi čepel jež zvit v klob-

čič pri izhodu, kmalu bi pa začel zbadati svoje sostanovavce, dokler bi ne izrinil in izbodel vseh glodavcev iz tega poglavja. Ne, ne, jež že pride pozneje na vrsto, če se sploh spomnimo nanj pravočasno.

Perutnina.

Misli si poljudno domačo žival izmed dosedaj tu opisanih, izpremeni ji gobec v kljun, sprednji nogi v peruti, izpuli ji dlake, vsadi na njihovo mesto perje, daj temu novemu stvoru posebno ime in pred sabo imaš ptiča. Ptiči se imenujejo zato, ker frče. Ni še vse, kar frči in leti po zraku, ptič. Smodnišnico, ki je zletera v zrak, nikakor ne moremo prištevati med ptiče, in od zrakoplovcev porečemo edino le onemu, ki izvaja vrato- in strojelomne zračne polete, »ta je tič!« Ako dostavimo, da imajo ptiči rdečo gorko kri kakor mi, da se ženijo na Gregorjevo (O. Zupančič, Duma.) kakor Vi in da se ope-vajo v pesmih bolj kakor oni kopitarji in parkljarji, smo povedali o ptičih vse, kar mora znati človek, ki se ne uči samo za šolo in dober red, marveč za življenje.

Seveda imajo domače živali svoje zastopnike tudi med ptiči. Vse domače živali so bile v davnih časih divje, a človek, to najpopolnejše bitje na svetu (ne mislim pri tem samo sebe), si je znal z uma svetlim mečem, zanko in jarmom usužnjiti te divjake in jih prisiliti, da so služili njegovemu delu in jelu. Kakšno metodo je uporabljal pri krotenju ptičev, ni mogoče dognati, ker so stopile kure skupno s človekom v zgodovino. Mi vemo le toliko, da so rešile gosi (prave gosi in ne morda kake mlade Staro Rimljanke) l. 287. pred kr. r. rimski Kapitol in da je znal petelin že pred dvajsetimi stoletji šteti, ker drugače bi ne bil zapel prav trikrat, preden je sv. Peter dvakrat izdal svojega učenika.

Ako mi dovole cenjeni bravci, pričnem takoj z domačo perutnino. Hvala lepa za dovoljenje! Na delo torej!

Petelin, kokoš, kura, koklja, kopun, piščice letajo čez dan po dvorišču, zvečer pa gredo zelo zgodaj spat v kurnik. Samo radi dveh piščancev se ti pa ne izplača kupiti hišo s prostornim dvoriščem, ako ga nimaš, ker živita piščanca tudi čez dan v kurniku, ako ga imaš. Da razločuješ te živali drugo od druge, pomni: petelin poje, kakoš kokodaka, piščeta piščejo. Če je petelin hripav, ga spoznaš tudi po ošabnem vedenju na gnoju. Radi tega se ti pa zopet ne iz-

plača nabava treh košev prvovrstnega gnoja za slučaj, da nimaš zanj primerne prostora. Ako je petelin napet, se kaj rad sproži, potem pa gorje tebi, če nimaš pri sebi orožnega lista. Orožnik stopi k tebi, po telesu začutiš kurjo polt, ker si prepričan, da oblasti niso udarjene s tako kurjo slepoto, da bi ne videle v tem dejanju poskusa političnega prevrata. Kurje oko je tako občutljivo, da najde kura, četudi slepa, zrno, in da jo mora celo tvoj najboljši prijatelj, ki ti je stopil na kurje oko, takoj odkuriti, sicer se seznanj s tvojo pestjo. Stara kokoš da dobro juho, kar vedo posebno porodnice, medtem ko se mora presrečni oče daviti s trdim kokošjim mesom. Položaj se izpremeni v štirinajstih dneh. Potem uživa mati mehke piščance, presrečni oče pa mora lokati redko juhico. Tako posegajo te domače živali v naše življenje že takoj po našem rojstvu, in ni čuda, da imenujemo zdravljenje v bolezni kratko malo zdravniško kuro. Vse te živali dobe po svoji smrti drugo ime kakor rižoto, ajmoht, nadevane prsi i. t. d. Iz jajc napravljamo jajčjo jed, ki nam pa ostane na želodcu, ako smo uporabili štirinajst jajc in jih vse nakrat snedli in še pol kilograma kruha zraven. Bodimo torej pri takih jedeh oprezni in ne zanašajmo se le preveč na svoj dobri želodec. Kot psovke ne igrajo omenjene živali nobene posebne vloge, to pa iz enostavnega stališča, ker bi prekoračili pravnih stroški ceno živali.

Gos, gosak, goskica so znamenite domače živali. Če bi gos ne živela, bi ne imeli gos-podarstva, ne domačega, na narodnega, ne državnega. Če bi gos ne živela, bi ne bilo ne gos-podarjev, ne gos-podov. Tu vidimo, kaj zmore ena sama žival, saj je povzročila cel prevrat na socialnem polju. Gos velja za neumno žival. Čemu naj bi bila neumna? Ker gaga ves dan, samo da prisili ljudi k mnenju, da zna šteti do sedem sto in da prekaša v matematični vedi svetopisemskega petelina. A mi ljudje se ne damo prevariti, in ker se ne damo od nje prevariti, smatramo sebe za pametne, a gosi za neumne živali. Vkljub temu sloni vsa naša svetovna kultura na tej neumni živali. Če bi ne bile gosi, bi ne bila gosja peresa in če bi ne bila gosja peresa, bi naši predniki in njihovi pradedje ne mogli pisati. Bili so res idilični časi! Vsak pisatelj je imel zraven sebe gos kakor sv. Martin. Kadar koli je porabil pisatelj pero, je izpulil svoji spremljevalki novo, da je mogel delo nadaljevati in dokončati. Ko je postala gos

na ta način gola, ji je odsekal glavo, spekel jo je in snedel. Ker pa njegov pisateljski želodec ni bil varen taki izredni hrani, je pisatelj legel v posteljo, dvakrat cebnil in umrl. Sovrstniki so tedaj trdili, da se je izpisal. Iz takih slučajev se pa sestavlja kultura; čim več jih je bilo, tem slavnješa je postala. Dandanes pa služi gos bolj v prozaične svrhe. Na njenem perju počivajo glave naših trudnih sovrstnikov, iz njenih jeter se pa izdeluje posebna pasteta, ki nosi po jetrih tudi ime: gosja pasteta. Gosak ne igra skoro nobene vloge. Njega poznajo edino le naravoslovci, med katere bom začel kmalu tudi sebe prištevati. Gos ga ima baje popolnoma v oblasti, pisati mora kakor ona gaga. To se pravi, da nosi gos hlače. Znan je tudi gosji red, ki pa ni nikakršno državno odlikovanje. Njega se poslužujejo navadno veseli študentje, ko imajo že izpričevala v zepu in se jim ni bati, da jim popravijo strogi profesorji radi gosjega reda red v naravnem obnašanju.

Raca, racak, racman, račica, biribiribirica so manjši od gosi, pa tudi okornejši. Raca se ziblje pri noči sedaj na eno sedaj na drugo stran, racman pa narobe, sedaj na drugo sedaj na eno stran. Po tem ju lahko ločiš. Raca vali skoro mesec dni. Če pa vali mesto nje kak urednik, se izleže tako zvana časnikarska raca. Poprečno se izležejo take race poleti, ko pritiska sonce skozi slamniki in plešo na človeške možgane.

Puran, pura, purič, purček so prišli k nam iz Amerike oziroma pripeljali so se na ladji. Imena te ladje si ne hvaležno Evropsko človeštvo niti zapomnilo ni, dasi prekaša puranovo meso gosje v okusu in dobroti. Ni čuda, da je ta žival tako razdražljiva, saj ni prišla niti v pratiko, medtem ko je zasedla gos kar celi enajsti november. Puranu škoduje zelo rdeča barva. Vsaka rdeča stvar ga neznanško razkači. Iz tega sklepamo, da pozna barve in da ima barvni čut zelo razvit. Če trdimo o slavcu, da je Caruso med ptiči, potem moramo imenovati purana za Raffaella Santi med njimi.

Golob, golobica, golobček. Prijazna, priljudna živalica. Edini poduradnik med ptiči kot pismonos. Noben golob pa ne dočaka svoje upokojitve, ker se vsak prej utopi. Ne mislimo pa s tem, da so golobje samomorilci, nikakor ne, to je tako pravilo v naši slovnici. Uršo Plut se ne sme utopiti, ker je to proti slovniskim zakonom, a tudi Urša Plut se ne sme utopiti, ker je to proti kazenskim

zakonom. Tako je prihranjena Urši Plut vsaj smrt v valovih, ki je bojda precej grozna in strašna. Golobje se pa zato utope, ker je njihov: meso tečno in okusno, kar se o Urši Plut nikakor ne more trditi. Onemu, ki ima radi tega golobe rad, pravimo, da je golobrad.

Pav, p a v i c a, p a v č e k so prišli k nam iz Vzhodne Indije. To pa že v starem veku. Dasi pav ne zna plavati, tiči vedno v Vipavi. Krasno je njegovo perje, katero posoja velikodušno tu pa tam sraki, a njegov glas je grd. Je že tako, vseh dobrot ne sme imeti posameznik! Eni smo lepi, a nimamo lepega glasu, drugi so grdi, pa lepo pojejo.

S pavom smo končali domačo perutnino. Toda, kaj vidim?! Ali se mi spraviš

proč, pa le hitro! Kaj mislite, da me sluša? Odleti, pa je takoj zopet tu. Ne morem se ga odkrižati. Na vsak način hoče priti v to poglavje k perutnini. Pa bodi! Falot je in ostane falot!

Vrabc, v r a b i c a, v r a b i č so nikdar siti paraziti na našem dvorišču. Tu nimajo sicer nobene domovinske pravice, a za take stvari se prav nič ne menijo. Najbolj jih sovražijo ljudje radi tega, ker ne znajo molčati in izčivkajo na strehi vsaktero, tudi največjo družinsko tajnost. In kadar vedo vrabci to tajnost, pride kmalu vse v javnost, v časopise, do o-vadb, do tožb! Kdo je vse to zakrivil? Vrabci na strehi! To bo pa vedno tako, dokler bodo živeli ljudje, vrabci in strehe na svetu. (Dalje.)

Rudnik.

Iskre se krešejo, krampi zvenijo
mrko, trdo.

Kakor nešteto krtov rijo pod zemljo,
v blatu in vodi tiče do pasu,

duša, srce, oči — polne strahu,

duša, srce, oči — kam hrepenijo

želje ujetnikov v grobe zaklenjenih

v urah neskončnih trenutkov dome-

njenih,

kadar za hip nad zemljo pohitijo?...

Leto in dan

kopljejo rudo ob luči zastrti,

letu in dan

tiho nad njimi se zagrinjajo prti
smrtni, krvavi od tisočih ran.

Leto in dan.

jama poglablja se, hodnik se širi,

letu in dan

mirno nad svetom se pnejo večeri,

letu in dan

prsi se stiskajo, težje se diha,

letu in dan

moč blagodejna v telesih usiha...

Leto in dan

rovi se daljšajo, vlažne pečine

nglo se bočijo v hladne temine,

letu in dan

rakev se roga prostorna, razmahnjena,

letu in dan

v jamo vseh dvomov so trupla jim

pahnjena,

letu in dan

hrbti pod težo skrbi se krivijo,

letu in dan

solnce jim sije poslednji adijo...

Leto in dan

srečne vrnitve na oni breg čakajo,

letu in dan

duše uklenjene mrejo in plakajo,

letu in dan

mesece, tedne in dneve preštevajo

in se za dom in družino ogrevajo,

potlej pa pride čas prerokovan...

Stano Kosovel.

Stari rokopis.

Spisal V. nceslav Belé.

V stari arivni sobi je dišalo po plesni in preperelenu papirju; sonce je motno sijalo skozi gosto zamrežena okna; dve, tri muhe se brnele pod stropom svojo monotono pesem. Sedel sem v starem, do žime odrgnjenem, vegastem naslonjaču in bral iz drobne knjižice, ki je bila popisana s tresočo in bledično pisavo.

«— Na današnje jutro mislim. Vse vedro in sveže se je vzdramilo iz sna in se smehljalo preko polja, travnikov, po vasi po dolini. Pluli so z gore v dolino, iz doline v goro valovi jarke luči, valovi svežega zraka. Oči so bile žejne luči, pljuča so bila željna zraka; a žgala je luč v očeh in rezal zrak v pljučih. — V dolini je zakipelo in zavrelo življenje in srce je zahrepenelo po njem. To neodoljivo hrepenenje, ta neutolajljiva slá je kakor razpaljena strast, ki razjeda srce in muči dušo. Čim bližja je smrt, tem ljubše mi je življenje. Čim večja je gotovost, tem večji je strah, ki se izpreminja že v blazno grozo.

Meditiram, pa je v meditaciji več groze kot tolažbe.

Molim, če je to molitev — brez utehe.

»Gospod, čemu si mi naložil poleg vsega telesnega še to neznosno duševno trpljenje! — Moram umreti in želim živeti! — Zakaj, o Gospod, Ako mora biti, da, da bi bilo brez strahu in groze, brez maodušnosti!« —

Sveže in vedro jutro je bilo polno mladosti; žarki, solnčni dan, poln življenja. In sedaj je noč! Okna so širom odprta, da pluje zrak s polnimi valovi v sobo, prsa pa sopejo, hropejo, lovijo zraka, kašljajo, lajajo.

Roka je trudna, še bolj trudna je duša.

»Moj Bog! Moj Bog!« — —

»Ne živeti! Samo ne umreti! Ne hrepenim po tistem šumnem življenju, polnem glasnega smeha in razuzdanega veselja; ne po življenju uživanja, ampak po življenju dela. Saj sem se hotel odtrgati od sveta in se vsega Tebi varovati. Ti pa si me zavrgel; preklel si me, predno si me sprejel.

Zakaj, o Gospod! Zakaj si me obsodil na smrt, ko sem hotel Tebi posvetiti življenje? Ali ni to prehuda kazen? Ali ni to preklestvo? — Morda me je samo za-

radi tega tako groza smrti; zato tako hrepenim po življenju.«

»Noč brez spanja, polna mučnega polsna, polna slutenj, bojazni, pošastnih halucinacij, opolznega, mrzlega potu, votlega kašljanja v črno temo, v gluhoto nemo noči kakor v žrelo zvenire, prežeče pošasti. — Kljuje o pljučih, kljuje v srcu, duša medli v grozoti teme. Zraka! Življenja! Luči!

»Moj Bog! Moj Bog! — Vlij vsaj v srce miru, daj duši pokoja, zaduši to hrepenenje po življenju, preženi ta grozotni strah pred smrtjo!«

Tihota, polna glasne groze. —

Samota, polna nevidnih strahov. —

»Ti, o Gospod si me preklel, ker me nisi sprejel, in življenje me je preklelo, ker me je tako zgodaj obsodilo na smrt.«

Ali je to prokletstvo moj strah in moje trpljenje; ali je ves moj strah samo nečezata malodušnost?

»Ali je moj strah porojen iz hrepenenja, da bi bil smel Tebi služiti, ali iz hrepenenja, da bi smel na svetu živeti. Ali je vse moje trpljenje samo Tvoje prokletstvo, ali prokletstvo življenja?«

Ni dovolj blaznega strahu pred smrtjo in boleznega hrepenenja po življenju; ni dovolj tega trpljenja; treba še novega, podvojenega trpljenja, dvoma.

Dvom: ali me je Gospod zavrgel, ali samo življenje?

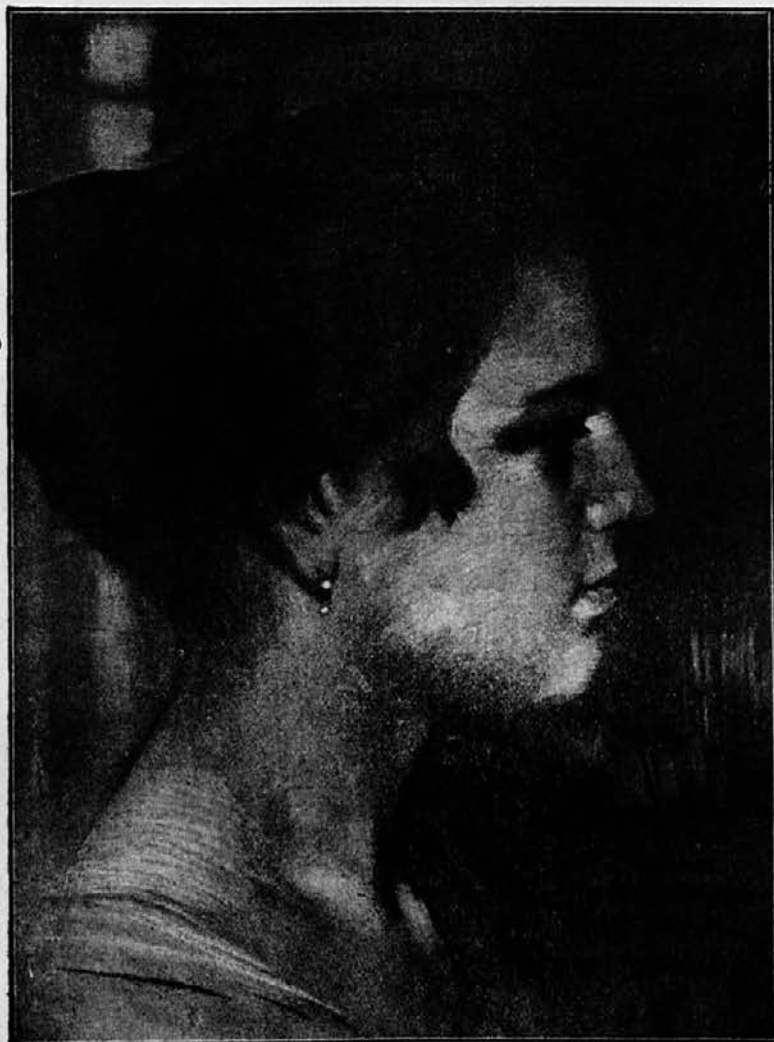
In dvom nad samim seboj: ali je zaradi Gospoda, ali je zaradi samega golega življenja ves moj strah in vse moje hrepenenje; li ljubim življenje zaradi Gospoda, ali ga ljubim zaradi samega sebe?

Kdo mi je več: on ali jaz?

Ko bi mogel pogledati svoji duši prav do dna, v njene najbolj bajne globine in v najbolj skrite gube svojega srca.

»Gospod, samo Ti me poznaš vsega in popolnoma; samo Ti veš, kaj in kakšen sem. Ali je vse tisto v meni samo nizkotna malodušnost ali sveti strah? Pošlji mi znamenje, o Gospod, da me rešiš straha in dvoma, groze in obupa!«

Škof je tu na oddihu in me obišče. — Kakor jeklo iz kremena svetlo iskro, tako je ukresala iz mojega trpljenja ta vest jasno misel. Pred njega stopim z veliko besedo in predrzno prošnjo. Ali mi jo od-

A BUCIK.

PORTRET.

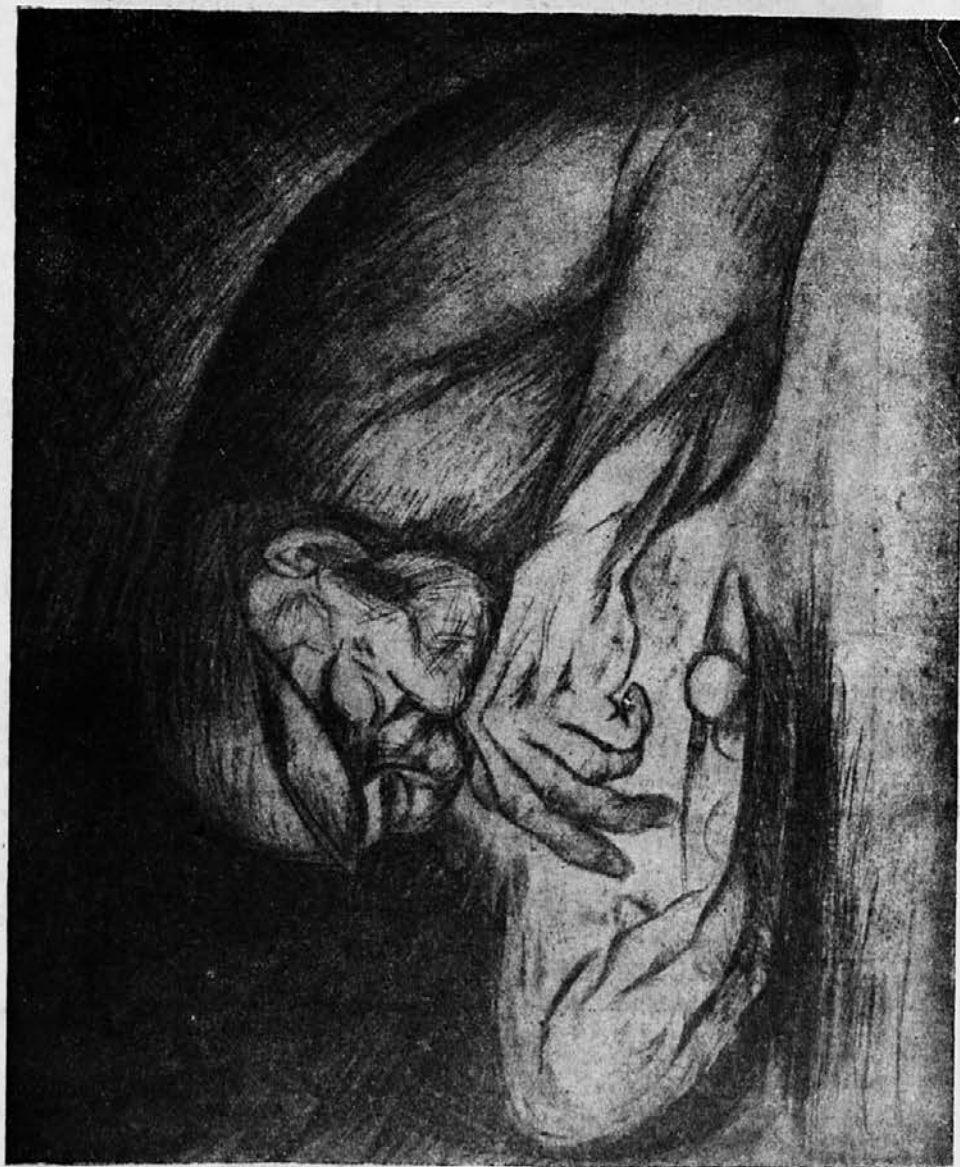

VENO PILON

OBRAZ STARCA.

Fran Kralj: Legenda: Fantje po polj' gredó.

LAKOTA.

VENO PILON.

A. BUCIK.

LASTNI PORTRET.

bije kot blazneža, ali me usliši. Če se res izpolni na smrt obsojenemu vsaka prošnja, se mora tudi moja izpolniti.

Njegov odgovor mi bo od Gospoda poslano znamenje, da bom vedel, ali me je hotel samo preizkusiti, če sem vreden, in me še v zadnjem hipu pusti čez prag svojega svetišča, ali me je pa popolnoma zavrzel kot nevrednega in me le zato pustil prav do svojega praga, da do dobra izpoznam vso svoje nevrednost in toliko bolj bridko čutim svojo zavrženost in svoje prokletstvo.

Vse moje misli so se zaokrenile v eno samo smer: »Gospod, pošlji znamenje, da bom vedel, ali sem nevreden, ali nesposoben! Tik pred svojim pragom me sprejmi, ali pa me zavrzi v zadnjem trenutku!«

Znamenja čakam! Gotovosti čakam!

»Bog, Ti veš, da moja mladost ni bila mladost angela ali svetnika, ampak samo mladost človeka, ki se je pa prostovoljno obrnil z vsem svojim srcem k Tebi, da bi ga Ti sprejel. In omagal sem na potu življenja; tik pred pragom Tvojega svetišča so se zlomile moje telesne moči, predno sem mogel, predno sem smel stopiti vanje. Zakaj tako, o Gospod!« —

Znamenja čakam: ali je Gospod bolj strog in pravičen, ali je bolj dobrotljiv in usmiljen.

»Zdravnik je majal z glavo; ni mi hotel določno povedati, koliko časa mi je še odmerjenega, a zagotovil mi je, da si prikrajšam nekaj tistega časa, če dosežem kar hočem: jaz, ki se tako bojim smrti.

Pa jaz se ne bojim smrti tako, kakor on misli, ampak vse drugače; ne ve, zakaj sem tako ljubil življenje; še sam se nisem zavedal tega. Sedaj mi ni več toliko za smrt in življenje, za strah in hrepenenje, sedaj mi je samo za odgovor in znamenje.«

»Škof je prišel in sem ga pozdravil z najprimernejšim pozdravom: »Ave, Pater, moriturus Te salutat!« Zdrznila sta se pri tem pozdravu in pri pogledu na moj pošastno upadli obraz on in njegov kancler. In zaprosil sem ga s čudovito napetostjo v obrazu in v glasu:

»Prevzvišeni, izpolnite na smrt obsojenemu zadnjo željo!«

»Iz srca rad, samo če je v moji moči!«

»V Vaši moči je, samo če bo tudi v Vaši volji!«

»Govorite, da se Vam želja izpolni!«

»Posvetite me!«

Zgrozila sta se s kanclerjem in se spogledala in potem sta strmela name kakor v blazneža. Ne vem, ali ju je bilo bolj groza besed ali glasu.

»Za mašnika me posvetite, prosim!«

»Pa kako je to mogoče!«

»Zakaj bi ne bilo mogoče? Saj je mogoče poročiti umirajočega, ki je za življenje in zakon nesposoben. Zakaj bi ne bilo mogoče umirajočega posvetiti? Blagovolite me poslušati in potem me boste blagovolili morda tudi uslišati; saj ni bilo druge ovire kakor samo moja bolezen, ki me je zadnji hip zadržala pred vrati svetišča Gospodovega.«

Izpovedal sem se mu; vso svojo dušo sem razgrnil pred njim in mu do dna razodel svoje srce.

»Prevzvišeni, rešite me najstrašnejšega trpljenja: dvoma in — obupa! Bo sam Gospod izpregovoril po Vaših besedah, — ker sem ga prosil znamenja.«

Dolgo je molčal in mislil in jaz sem trepetal. Z energično kretnjo je dvignil glavo in rekel z odločnim, a trepetajočim glasom:

»Bog Vas kliče! Naj se Vam zgodi po Vaši besedi!« in mi stisnil roko.

»Gospod kancler, da bo v najkrajšem času pripravljeno, kar nam je za ta izredni slučaj potrebno!«

Nemo se mu je kancler poklonil.

—:—

»Moj Bog! Moj Bog, Ti me nisi zapustil, Ti me nisi zavrzel; Ti me kličeš in vabiš! Gospod, pripravljen sem! Pred Tvojimi dušmi so opešale moje človeške moči, a Ti mi v zadnjem trenutku odpiraš svoje svetišče in mi podajaš svojo roko.

Nisem nevreden! Nisem od Tebe preklet!

Ne, nisem vreden, a Ti si neskončno dobrotljiv in usmiljen.

Ēt introibo ad altare Dei. — —

Tvoje usmiljenje je moja moč in Tvoja ljubezen moja tolažba.

De profundis clamavi ad Te Domine.

— — —

Amen!«

»Jutri! — Jutri že ne bom več svoj, ampak ves Tvoj, o Gospod!

Zdravnik mi vztrajno prerokuje, da si prikrajšam še tistih par dni, ki so mi odmerjeni. Preveč duševne napetosti; preintenzivna sila duševnih doživljanjev stré moje šibke telesne sile in moči! —

Če tudi! Potem bom mogel vsaj mirno zaklicati:

»Unde dimittis servum tuum Domine.«

Samo danes še ne! Danes me je še groza smrti! O, danes najbolj! Če bi moral danes umreti, bi bila to najstrašnejša kazen, najgroznejše prokletstvo.

O Gospod, danes — pusti me še!

Jutri posvečenje, pojutranjem nova maša, — prva. Kedaj bo zadnja?

Moje moči so krepke!»

»Moje moči so šibke. Presilna je ta zavest, da si mi poslal svoje znamenje, o Gospod, da si me v zadnjem hipu sprejel in me nisi zavrzel.

Hvala Ti, Gospod!

Moja duša je vesela in moje srce je mirno. Samo moja roka je trudna in moje moči so šibke. Daj mi moči, Gospod, da Ti doprinesem, potem ko si me sprejel, svojo prvo daritev. Nisi mene zavrzel, tudi moje daritve ne zavrži!»

Pripis.

»Veličastno žalostna je bila slovesnost posvečenja na smrt bolnega novomašnika v naši župnijski cerkvi.

Zdelo se je, da je luč njegovega življenja bolj močno vzplapolala; popoldne, po dovršeni slovesnosti je pojemala; z vso

silo je zadnjič vzplapolala drugi dan, na novomašniško jutro. S krepkim korakom je stopil novomašnik pred oltar. Ko je obhajal očeta in mater, se mu je začela tresti roka. —

Ko je rekel: »Ite, missa est!« se mu je zgrudil v naročje in pristavil: »Deo gratias!«

Toliko, da je bilo še razumeti njegov zadnji vzdihljaj:

»Unde dimittis servum tuum, Domine.«

S pridušenimi, plakajočimi glasovi so krog njega strnjeni sobratje recitali:

»— secundum verbum tuum in pace!«

V novomašniški obleki smo ga položili na mrtvaški oder na sredi cerkve k večnemu počitku.

Nikogar na svetu nisem še tako blagroval kakor njega. R. I. P.«

S starim rokopisom na kolenih in z glavo na prsih sem sedel v naslonjaču, dokler me ni zdramil iz zamišljenosti večer ni Mrak je bil med tem vse konture v sobi zabrisal o pošastne prikazni. Preživ molk zbujačo se noči je zijal vame.

Tista ura je bila izmed najtežjih v mojem življenju.

† Kralj Peter I.

Prvi kralj vseh Jugoslovanov, junah med junaki, s svojim narodom v trpljenju in radosti eno, ki je umrl dne 16. avgusta v Belgradu, slavljen in žalovan od vseh, ki jih je privedel v zarjo svobode.

VENO PILON.

MOJ OČE.

Starček na skali.

Mlado jutro vseokoli.
Starček na temenu skale
drobno čredo zvesto pase.
Zatopljen v življenja čase
tiho moli.

Vse postaje od zibelke
duša zlahka mu obhodi,
a k postaji najbridkejši
trnjeva sedanost vodi...

Mlado jutro vseokoli,
svetlo solnce kvišku plove.
Starček na temenu skale
drobno čredo zvesto pase:
Sin odšel je v temne rove,
vnuk v brezdelnosti mu rase.

Fr. Ločniškar.

Čudni priimek.

Spisal Anton Čehov. — Poslovenil Jože Toroš.

Vpokojenega generalnega majorja Buldjeva so boteli zobje. Pral si je usta z vodko in konjakom, nakladal je na belni zob tobačni sok, terpentin, opij, petrolej, mazal je lice z jodom, v ušesih je imel v vinski cvet namočen bombaž, vse to pa, ali ni nič pomagalo, ali ga je celo dušilo. Posetil ga je zdravnik. Podrsal je po zobu, predpisal kinin in tudi to ni nič pomagalo. Ko mu je predlagal izdreti zob, je general kar odrekel. Vsi domačini — žene, otroci, sluge, celo mali kuhar Peterček, so ponujali vsak svoje sredstvo.

A. P. Čehov,

Med drugimi je prišel tudi oskrbnik Buldjejeva, Ivan Evsejič, k njemu in mu je svetoval zdravljenje z zagovarjanjem.

»Tu v našem okraju, ekscelenca«, je rekel »je služil pred desetimi leti finančni uradnik Jakob Vasiljič. Zagovarjal je zobe — imenitno. Zgodilo se je: obrne se k oknu, pošepeče, pljune in v trenutku, kakor da bi z roko odvezel! Dana mu je bila takšna moč!...«

»Kje je sedaj?«

»Odkar so ga od finance odslovili, živi pri tašči v Saratovu. Sedaj živi samo od zagovarjanja zob. Ako koga boli zob, gre k njemu in on pomaga.... Saratovčane leči kar doma, ako ga pa pokliče kdo iz drugega mesta, potem pa z brzojavko. Brzojavite mu, ekscelenca, da je stvar tako in tako... sužnja božjega,

Aleksija, bolijo zobje, prosim, ozdravite ga. A denar za lečenje pošljite po pošti.«

»Neumnost! Šarlatanstvo!«

»Pa poskušajte, ekscelenca. Vodko prav rad pokuša, ne živi z ženo, ampak z neko Nemko, preklinjalec, no, lahko se reče, čudodelen gospod!«

»Pošlji, Aljoša«, je prosila generalova žena. »Ti ne veruješ v zagovore, a jaz sem jih poskušala sama na sebi. Akoravno ne veruješ, zakaj bi ne poslal? Saj ti ne odpadejo radi tega roke.«

»No, dobro«, je pritrdil Buldjev.

»Tu ne samo finančarju, tudi vragu lahko pošlješ brzojavko. Ah! Moči ni! Kje pa živi tvoj finančar? Kako naj mu pišem?«

General se je vsedel k mizi in vzel pero v roko.

»Njega pozna v Saratovu vsak pes na cesti«, je rekel oskrbnik. »Pišite, ekscelenca, kar v Saratov, tako... Njegovemu blagorodju gospodu Jakobu Vasiljiču, Vasiljiču....«

»No?«

»Vasiljiču... Jakobu Vasiljiču.... a priimek... Na, priimek sem pa pozabil!... Vasiljiču... Vrag.. Kako se že imenuje po priimku? Zjutraj, ko sem se napravil sem, sem se še spominjal... Dovolite....«

Ivan Evsejič je povzdignil oči k stropu in migal z ustnicami. Buldjev in generalica sta nestrpno čakala.

»No, kaj je? Misli hitreje!«

»Tako!... Vasiljiču... Jakobu Vasiljiču... Pozabil! In še tako preprost priimek... Kakor nekak konjski... Koblin? Ne, ne Kobilin. Stoj... Žrebcov, kaj? Ne tudi Žrebcov ni. Vem, da je konjski priimek, a kateri — ušel mi je iz glave...«

»Žrebjatnikov?«

»Ne. Stojte... Kobiličin... Kobiljatnikov... Kobelev«

»Ta pa je že pasja, a ne konjska. Žrebčikov?«

»Ne, Žrebčikov tudi ne... Konjinin... Konjakov... Žrebkin... Niso pravi!«

»Kako pa naj mu nato pišem? Pomisli!«

»Tako! Konjkin.. Kobilkin.. Liskov..

»Liskov?« je vprašala generalica.

»Ne, Sivec... Ne, ni to! Sem pozabil!«

»Kako se pa upaš, bes te plentaj, la-
ziti k meni s svetom, če si pozabil!« se
je razsrdil general. — »Glej, da izgineš!«

Ivan Evsejič je počasi odšel, gene-
ral pa si je položil roko na lice in tekel
po sobah.

»Oj, očka!« je vpil. »Oj, majka! Oh,
ne vidim belega sveta!«

Oskrbnik je odšel na vrt in povzdig-
nil oči k nebu, ter iskal v možganih pri-
imek financarja.

»Žrebčikov... Žrebkovski... Žreben-
ko... Ne, ni to! Konjinski... Konjevič... Žreb-
kovič... Kobiljanski...«

Čez nekoliko časa so ga poklicali k
gospoši.

»Si se spomnil?« ga je vprašal ge-
neral.

»Nisem ekscelenca!«

»Morda Konjavski? Konjikov? Ne?«

In v hiši so začeli vsi brez izjeme in
odmora iskati priimek. Pretresli so vse
starosti, spole in pasme konj, spomnili
se na grivo, kopita, opravo... V hiši, v
vrtu, v kuhinji in celo v sobah za slugo
so hodili ljudje semtertja in so praskaje
se po čelu, iskali priimek...

Neprestano so klicali oskrbnika v
hišo.

»Stojanov?« so ga izpraševali. »Ke-
pitin? Žrebkovski?«

»Nikakor ne.« je odgovarjal Ivan
Evsejič in povzdignil oči: tako je na-
daljeval misliti na glas: »Konjenko...
Konjičenko... Žrebjejev... Kobiljejev...«

»Papaša!« so kričali otroci. »Troj-
kin! Uzdečkin!«

Zašumelo je povsod. Nepotrpežljivi
in izmučeni general je obljubil pet rub-
ljev čemu, ki bi se zmisлил na pravi pri-
imek in za Ivanom Evsejičem so lazile
cele tolpe...

»Vranec«, so mu govorili. »Dirkač!
Konjenicki!«

Nastopil je večer, a priimka niso še
našli. Tako so odšli spat, ne da bi odpo-
slali brzojavko.

General ni spal celo noč, hodil je iz

kota v kot in stokal... Ob treh zjutraj je
šel iz hiše in potrkal na okno oskrbnika.

»Ni li Kljuse?« je vprašal jokaje.

»Ne, ni Kljuse, ekscelenca,« je odvr-
nil Ivan Evsejič in skesano vzdihnil.

»Mogoče, da priimek ni konjski, je
kakšen drugi!«

»Moja beseda, ekscelenca, konjski
je... Tega se prav dobro spominjam.«

»Eh, kako kratek spomin imaš ti,
bratce moj... Meni je sedaj ta priimek
dražji nego vse na svetu. Izmučil sem
se!«

Zjutraj je poslal general zopet po
doktorja.

»Naj ga izdere!« je sklenil... »Ne mo-
gem več trpeti.«

Pripeljal se je doktor in izdril zob.
Bolečine so prenehale takoj in general
se je pomiril. Ko je končal doktor svoje
delo in dobil, kar mu pritiče za trud, se
je vsedel na voz in oddrdał proti domu.
Zunaj za glavnimi vrati je srečal Ivana
Evsejiča. Oskrbnik je stal ob robu ceste
in gledaje uporno v tla, je nekaj mislil.
Sodeč po gubah na njegovem čelu, so
bile njegove misli mučne, napete...

»Sedlov... Vranski...« je mrmral.
»Konjski... Vranov.«

»Ivan — Evsejič!« ga je poklical
doktor. »Ali bi mogel kupiti pri vas, go-
lobček, pet četrtov ovsa? Kmetje mi pro-
dajajo zelo slab oves...«

Ivan Evsejič je topo pogledal doktor-
ja, nasmehnil se je nekako divje in ne da
bi odgovoril, je plosknil z rokama in
zbežal k hiši, kakor da bi ga podil stekel
pes.

»Spomnil sem se, ekscelenca,« je
vpil veselo, z izpremenjenim glasom, sko-
čivši v generalovo, sobo. »Spomnil sem
se, daj Bog doktorju zdravja! Ovsov!
Ovsov je priimek financarja! Ovsov,
ekscelenca! Pošljite brzojavko Ovsovu!«

»Odveč!« je rekel general prezirno
in mu pomolil svoje dve pesti pod nos.
»Ne potrebujem več tvojega konjskega
priimka! Prepozno!«

Kaplja ..

Kaplja kane v morje
in v neskončnost je objeta,
nima meje nje obzorje — —

Kaplja živega srca
kane v pesem:
v vaših srcih zazveni,
v dušo mojo se smeji...

Lukić : Portret.

Lukić : Portret.

Kopriva in vijolica.

Po Dannertu „Idile iz narave“. — Frančišek Pengov.

V senci žive meje je živelo pred leti pisano ljudstvo rastlin. Brezskrbno so gledale, kako prihajajo in odhajajo dnevi, pile so vodo iz tal in srkale zrak, ki je poigraval krog njihovih listov in tkale iz obeh svojo zeleno obleko; prisluškovale so slavčkovemu spevu in živele enako brez skrbi, pa naj jih je božalo ljubo goriško solnčece s svojimi vročimi žarki ali pa naj so mrzle jesenske deževne kaplje škropile vejice žive meje z glasnim: trip, trip, trip!

Kaj ne, mila sestra, dragi brat! vidva sta prepričana, da je vladalo med temi rastlinami krasno in mirno očajevsko življenje? Saj bi se jim bilo vendar lahko godilo tako dobro in nobenega vzroka ni bilo, da bi grenile druga drugi življenje! Toda oh! Ljubega miru ni bilo, preveč različne so bile. Naj vam raje kar predstavim nekatere izmed rastlin.

Tu se je šopirila kot prva, kot zmogovalka, gospodična kopriva; vmešavala se je v vse zadeve svojih sosedov, zato je tudi nihče ni mogel prenašati. Edino z godom osatom, ki ni stanoval daleč proč — deloma sta se celo neljubo dotikala drug drugega — sta se prenašala še dosti dobro; čutila sta pri svojih ostrih jezikihi v sebi nekaj sorodnega in sta zato sklenila med seboj začasno prijateljstvo, pozabivši na to, da sta si sicer sorodna tako

malo kot noč in dan in da sta se svoje dni sovražila na življenje in smrt. A sorodne duše se že najdejo — tudi za grmom med rastlinami.

Ker je gospodična kopriva glavna junakinja naše idile, si moramo vsaj nekoliko natančneje seznaniti z njo.

Ime že veste. Ker je romanskega rodu, se najraje nazivlje za vladarico, če mogoče celega sveta in sanja kot taka o svetovnem imperiju. In ne ravno brez vzroka. Zakaj zgodovina uči, da je kopriva svetovljanka ali kozmopolitka prve vrste. Po celem svetu se potika s trebuhom za kruhom, povsod se obeša tujcem za pete in odjeda domačinom kruh. Najdeš jo v ameriškem pragozdu, celo ledeno obrežje grenlandsko ni brez nje. Ker je na splošno bolj majhne rasti, lahko spravi nieno seme že vsak vetrič iz kraja v kraj. Glavni vzrok njenega kajnovskega značaja pa je ljubezen do dušičnate hrane (pelev polente), ki je doma ne najde zadosti. Zato uspeva kopriva v bližini človeških bivališč, kjer je vse polno organskih odpadkov. Posebna naslada za njo so pa — gnojšča. Nečem, cenj. čitatelj, osramotiti tvojega botaniškega znanja s tem, da bi ti to resnico še le dokazoval na dolgo in široko.

Tudi to za večino naših prijateljev ne bo tajnost, da hude vojske ustvarjajo razen velikih pokopališč tudi orjaška gnoji-

šča. In za vsakega pravega rastlinoslovca zadovoljivo dejstvo je, da se je kopriva po takih grdih morijah že parkrat močno razširila na zemlji. Tako je bilo l. 1866, tako tudi l. 1918.

Rastlinam, ki so lakotne za amonijakom in redilnimi nitrati, pravimo ruderalne rastline. Kopriva je prav tako »gnojeljuba«. Pa tudi sicer ni izbirčna naša junakinja, gre celo v puščavo, n. pr. eritrejsko v Afriki, ne ugaja ji pa abesinski sever, posebno ne okoli mesta Ada.

Njen tako... tako... prijatelj, gospod osat ima silen kolonizatoričen talent. Če ga pustiš nekaj let pri miru, ti ne zaraste samo vsake slovenske njive in pota, ampak ti bohotno prepreda ves Balkan, se razširi po Rusiji, po velikih delih Afrike in zleze celo na Kitaisko. Pred malo leti ga je bilo mnogo okoli mesta Kiaučau; a prišla je huda slana in navadni nemški osat, ki je rasel tudi, je preminul, ali pa se spremenil v oslovski osat (lat. Onopordon acanthium). Ta je visok kot mož. V slovenskem Korotanu ni nobenega rodovitnejšega kraja, kjer bi ne bilo tega plevela z ostrimi listi v zasedi. Nevarnost je, da spremeni s svoje kruto brezobzirnostjo najlepše dele Slovenije v nedostopno divjino.

Med raznimi vrstami trav, rastočih ob živi meji se je nahajala tudi prijazna rastlinica. Imela je oblaste liste, govorila je le redko in še takrat skromno in šepetaje. Kot žalujoč je povešala svoje male cvetne popke proti tlom, le redko je obračala modra očesca proti solnčni luči, kot da zanjo ni vstvarjena sreča te zemlje. V njeni bližini sta rastla grenkuljica (jezikoslovci menijo da je to isto kot »grenka usodica«) in veronika ali jetičnik; kjer ni kruha in pravega stancovanja, pač pa nasilstvo, se rada naseli morilka človeškega rodu, jetika. S tema dvema je morala naša neznana znanka — hočeš ali nočeš — skleniti prijateljstvo.

Ko je nekega dne pošiljalo nebeško solnce posebno tople žarke na zemljo, tedaj se je povspel najstarejši cvetni popek in razširil, kolikor se je le dalo in glejte!

Čašni listi so se odprli in nežna vijolica je stegnila svoj duhteči cvet proti blaženemu življenju in srebal v hrepenečih požirkih dražestni vzduh nebeški. Radovedna sta ji zrla grenkuljica in veronika v modri obrazek, nato pa vskliknila oba hkrati vsa očarana:

(Konec prih.)

Lukić: Kip.

Krizantema v gumbnici.

Niz naših kulturnih delavcev, (književnost, slikarstvo, glasba.)

Odtrgani smo od jugoslovanskega telesa, od skupne jugoslovanske kulture in umetnosti. Dasi je resnica, kar trdimo venomer, da nam skupnosti duše in srca niso raztrgali, moramo vendarle priznati, da nas je usoda vrgla na drugo pot, pod drugačne vplive, ki bodo pisali svoja posebna znamenja v nas in na nas. Vez s svobodnimi brati — pa naj bo še tako trdna — ostane zaenkrat le vez in ni eno telo, ker živimo drugačno duševno in gosp. življenje, ki bo oblikovalo našo kulturo in našo umetnost po svoje.

Silno mnogo nam so ustvarili naši ljudje v preteklosti. To bogastvo moramo povdarjati bolj kot kdaj prej. Iz samozavesti, da so ravno naši ljudje dali slovenski skupni kulturi največjih vrednot, moramo graditi novo kulturo in novo umetnost. Že zato, ker je to eden izmed pogojev, da se vzdržimo. Odtrgani od vseh virov, odvisni od milostne volje drugega naroda, bomo samo to resnično imeli kar si bomo ustvarili sami. Instinktivno so to vedeli ljudje, ki nikoli niso pisali, a so pričeli radi tega, da so zamašili književno vrzel pri nas.

Pretekli sta dve leti. Danes se ustvarja pri nas že umetnost, ki se pričinja razvijati in oblikovati po svoje in dobiva svoj poseben pomen. Postali bomo sčasoma kulturni otok sredi vse te bede in beraštva. Od vsega, o čemur smo sanjali in kar smo že grabili z rokami, nam je ostala samo ta — s Cankarjem rečeno — **preprosta krizantema v gumbnici beračevi** — kultura naše preteklosti in sedanjosti — naša umetnost in vrhutega hrepenenje po zlatih dneh.

Doba tik pred vojno nam je dala silno mnogo. Težišče našega znanstva in naše umetnosti se je selilo na jug. Gorica je postajala kulturno središče, ki ni zaostajalo za drugimi mesti. Oči vseh so bili oprte v ta del domovine. Svetovna vojna je vse razpršila in razsekala; danes je pretežna večina teh delavcev izven te zemlje.

Nas zanimajo predvsem tisti, ki so ostali tu. V kratkih potezah jih bomo imenovali, ker je dobro, da vemo zanje in ker nam je danes vsak človek dragocen.

Po svojih razpravah v »Času« in po svojih črticah v »Dom in svetu« se je bil že simpatično predstavil občinstvu **Venceslav Belé**, rojen v Brdih, sedaj na Ponikvah. V literarnih razpravah je najboljši, v črticah ga zanima psihološka stran; čitateljem »Mladike« ga ni treba šele predstavljati.

Istotako si je po plodovitem sodelovanju pri »Dom in svetu«, »Mentorju« in drugih listih napravil pot med občinstvo **France Bevk**, doma iz Zakojce, urednik »Mladike. Pesnik in pisatelj je, izdal je svoj mladinsko zbirko »Pastirčki pri kresu in plesu«, par knjig je še v rokopisu.

Tih nelavec v svoji samoti je **Peter Budkovič** na Lokvah, ki ljubi vse tri panoge umetnosti; v leposlovju prevladuje miselna stran; bil je sodelavec »Mentorja« in tudi »Dom in sveta«.

Dr. Andrej Budal iz Štandreža, zdaj prof. v Tolminu, je bil sodelavec »Ljublj. Zvona«; spisal je znano tolminsko povest »Križev pot Petra Kupljenika«. Piše tudi pesmi. Ima odličen slog.

Med slovenskimi humorističnimi pisatelji zavzema po svoji plodovitosti in dobrini spisov lepo mesto **Feigel Damir** zdaj v Gorici ki nam je podal že tri knjige in ki je tudi čitateljem »Mladike« že znan. (»Domače živali«, ki jih marsikdo ne čita, meneč, da so od Franca Erjavca.)

Stano Kosovel, po poklicu urednik, nam je znan kot pesnik »Ljublj. Zvona« in »Dom in sveta«; njega zanima po večini socialna stran življenja, oblikovno je med mlajšimi eden najzrelejših, njegovi verzji so zveneči. Knjigo pesmi ima v rokopisu.

Eden, ki ni Primorec in ki je tudi že odšel nazaj v svojo domovino, a ga vendar imenujemo, ker je ravno v teh dneh ostal tu in mnogo in pridno delal, je **Franc Ločniškar**, učitelj. On je v prvi vrsti mladinski pisatelj. Uredil je tudi nove čitanke.

Naš novelist — poznamo ga po delih v »Dom in Svetu« in po noveli »Dvig« — je **Franc Pahor**, učitelj v Sežani. On je eden izmed redkih, ki je opisoval naše morje in naše ribiče.

Mladinsko igro smo dobili od Josipa Ribičiča, učitelja v Trstu. Ta ljubi pravljicne motive. »V kraljestvu palčkov« je

naša najboljša mladinska igra. V »Kralju Matjažu« je podal globoko alegorijo.

Med tiste, katerih ime bo imelo pomen v naši književnosti, lahko imenujemo **Janka Samca**. Zvest sotrudnik »Ljubljanskega Zvona« in »Mladike« je; oblikovno so njegove pesmi dozorele, čustvo in misel si stojita v ravnotežju, plodovit je in živi umetnosti z ljubeznijo. Danes je učitelj v Trstu in urednik »Novega roda«.

Albert Širok, učitelj v Trstu je še malo znan. Pesmi, ki smo jih videli, kažejo iskanje zagometnega in neizraženega, skritega za zastori duše in to bodi delo umetnika.

Karel Širok, tudi učitelj v Trstu, je njegov brat; nam je znan po svoji zbirki »Jutro«, ki je izšla v najhujših dneh okupacije. On je mladinski pesnik in pisatelj; dve njegovi knjigi sta še v rokopisu.

Andrej Čebokli je znan kot sotrudnik »Dom in Sveta« in »Mladike«; spisal je nekaj krepkih, v modernem ekspresionističnem slogu pisanih novelic.

Ne smemo prezreti niti **dr. A. Resa**, ki bo, upamo, tvoril pri nas stalno vez med umetnikom in občinstvom. Najznamenitejše njegovo delo bo ureditev knjige o Danteju.

Vsa ta imena, ki bodo več ali manj pomembna za nas, še niso edina. Bogve koliko tihega dela in pomena se skriva za drugimi, da ne mislimo niti na znanstvenike, ki niso organizirani krog kake revije.

Če listamo naše knjige in liste, vidimo ime **Frana Žgurja** iz Vipavskega, ki je znan kot mladinski pesnik. Naš **Ivan Matelič** nam je podal par vtisov iz Rusije, en dober prevod in par satiričnih basni. Tudi **Radoslav Silvester**, ta veteran domačih pevcev in **Filip Marješič** sta že poznana. Dalje smo videli imena **Fran Tratnik**, **Ciril Vuga**, **dr. Pavlica** (ta dva imata psevdonime) in **Kovačiča**, **Plesničarja** ter **Jos. Abrama**, katerega igre je že igralo ljublj. gledališče. **G. Baudaž** je podal že par črtic.

Med mlajšimi jih je cela vrsta. Najnadarnejši je **Henrik Hebat** iz Rihemberka, katerega lirične pesmice pričajo nedvomno o talentu. **D. Dragotin in Nemec** sta med drugimi začetniki tudi vredna, da ju posebej omenimo.

Nasprotno, njih srca so med nami, njih beseda nas išče, celo osebno se radi povračajo med nas.

Med prve izmed onih, ki so nas najčešče spominjajo in se povračajo med nas z osebo in besedo, je dr. **Aljozij Gradnik**, doma iz Medane v Brdih. Njegove »Padajoče zvezde«, ki izidejo zdaj ilustrovane v drugi izdaji, so ga dvignile na častno mesto med našimi pesniki, danes ima že zopet celo zbirko pesmi, v katerih peva izključno samo našo južno zemljo, presadil nam je indijsko čudo, Rabindranatha Tagoreja, na naša tla, tudi Sem Benelija smo dobili v njegovem prevodu, največje zasluge pa ima v tem, da nudi s prevodi iz srbsčine vez in spoznavanje med bratskimi kulturami in umetnostjo. »Mladika« je prinesla že mnogo njegovih prevodov, katere zvest sotrudnik je.

Drugi naš rojak je Nabrežinec dr. **Igor Gruden**, do vzeten za našo lepoto in naše ljudstvo; ta nam je podal dve zbirki pesmi. Prva je ljubezenska zbirka »Narcis«, druga so »Primorske pesmi«, nam posvečene in popolnoma naše. V njih je naša zemlja, naše južno solnce, radost naših ljudi in tudi kelih našega trpljenja.

Joža Lovrenčič je čitateljem »Mladike« že dobro znan. Spisal je »Sočo vodo« in več pesmic, srečavali smo ga v pouistkih goriških listov in v »Dom in Svetu«. V zbirki »Deveta dežela« je vrsta pesem, ki nas spominja na naš dom; ni ga pesnika, ki bi bil bedo begunstva tako globoko in občuteno zgrabil, kot je to storil Joža v »Oče nasu« in nekaterih pesmih »Dom in Sveta«. Danes priobčuje celotnega »Trentarskega študenta«, sina naše zemlje in v Gorici izidejo »Gorske pravljice«, tudi naše blago.

Ne smemo pozabiti pesnika **Vojislava Moléta**; tudi tega lahko štejejo med Goričane; doma je od Kanala. Njegovim »Ko so cvele rože« je čez deset let, po svetovni vojni in po sibirskem ujetništvu sledila »Tristia ex Siberia«, ki bodo marsikom, ki je doživel bridko gorje vjetništva, globoko oživiljanje spominov.

Popolnoma naš je dr. **Ivo Pregelj**, kot ga nekateri imenujejo, najkrepkejši glasnik tolmirske slave, danes — mirno rečemo — eden najboljših in najplodovitejših slovenskih pisateljev. Ustvaril si je svoj jezik in svoj poseben način pisanja, da ga danes ne moremo porazdeliti v ta ali oni tok obstoječih literarnih struj — sam svoj je in to je njegova vrlina. On piše, kot mu narekuje njegovo iskreno srce. Ko je spisal »Tlačane«, zgodovino našega

Omenili smo le tiste, ki bivajo ali delujejo stalno med nami. Imamo pa še vrsto odličnih slovenskih književnikov, ki jih je dala naša zemlja, a danes vsled razmer ne žive pri nas. O vseh teh ne moremo reči, da se nas nikoli ne spominjajo.

trpljenja, smo videli mi in tudi on, kako je naš. Od tedaj se nam ni izneveril. Preko »Otrok solnca« nam je podal eno najlepših zgodovinskih del, »Plebanusa Joannesa«. Tudi za »Mladiko« je pisal zelo mnogo in bo še pisal; načrtov je mnogo in če je kdaj treba mnogo povedati svojim bratom, je danes tisti čas. Da bi naštevali vsa njegova dela in vse njegove načrte, tu ni prostora.

Tudi dr. **L o j z e R e m e c**, doma iz Oseka nam je že znan po svoji v dveh izdajah razprodani knjigi »Veliki punt«, katero lahko štejemo med najpoljudnejše pisane knjige med nami. Srečavali smo ga potem v »Dom in Svetu« in drugod. V vseh njegovih spisih je naša zemlja, so naši ljudje. Letos izide v Gorici njegova zbirka novel in črtic »Naši ljudje«, na mariborskem gledališču so igrali z uspehom »Učiteljico Pavlo«. Za prihodnje leto nam je dal lepo povest.

Dr. **I v o Š o r l i** je doma iz Podmelca na Tolminskem. Vsak naš izobrazenec pozna njegove knjige »Človek in pol«, »Pot za razpotjem« in »Novele in črtice«. Pisal je tudi za Mohorjevo družbo in v »Dom in Svet«. Priredil je »Bob in Tedi« za mladino in nam pripravil še več prevodov in izvernih del, ki se še nahajajo v tisku. Tudi on ne more zatajiti one zemlje, ki nam ga je dala. Skoro iz vseh njegovih spisov diha naša južna zemlja in njen človek; s svoje posebne strani nam ga je podal v prvi zgodbi o krščanskih čednostih in nečednostih v »Ljub. Zvonu«. Kako visi njegovo srce na naši grudi in na spominih nanjo, priča njegovo »Pismo« v 1. št. letošnje »Mladike«, katero se bere kot samoizpoved.

Povest »V Smrlinju« je gotovo opozorila čitatelje še na **N a r t e j a V e l i k o n j o**, ki je doma na Dolu pri Otlici. Segava črta, ki je v njem, takoj priklene čitatelja nase, ob enem nam odgrne one tajne probleme naših ljudi, ki ostanejo navadnim očem sedemkrat zaklenjene. Le berimo novelice v »Dom in Svetu«, »Med dvema stenama«, »V suši«, »Stric« in druge. Naš rod in naša skala. Tudi v »Smrlinju« je ostal zvest sebi in svojim.

Med one, ki so se preselili čez mejo moramo šteti tudi **M i l a n a K u r e t a** s svojo razglabljujočo pesmijo; izdal je »Jeklene maske«, eno dramo ima v rokopisu; danes živi v Zagrebu.

Tudi v slikarstvu smo bogati:

A. Bucik, sedaj v Rojanu v Trstu je, kot sam pravi, konservativen za vsako ceno, ni iskalec novih lepote in revolucionar, vse njegovo delo nosi pečat že od nekdanj priznane umirjenosti, skoro bi rekli salonske uglajenosti. V linijah je mehak, skoroda ženski, zato perceptiven duh, sila dovtopen za vtise od zunaj, ki jih v sebi preoblikuje, jim da lepo črto, fino obliko, izloči vse, kar mu ne prija. Barve ima sočne, harmonične, skoro bi rekli akademično ubrane prelite v njegove linije z južno gorkoto. Je priznan portretist in eden prvih ilustratorjev.

Mlad talent, poln temperamenta, živnega čustvovanja in nemirnega hrotenja je **C a r g o** iz Gorice, ki danes študira v Rimu; najkrepkejši je v barvah, zato mogoče prinesli nobenega posnetka njegovih del.

Zelo krepka individualnost je **V e n o P i l o n** iz Ajdovščine. Ko je prišel iz Rusije, je prinesel s seboj mnogoobetujuče akvarele; po študijah v Pragi in Florenci je krenil koj na drugo pot. Silno se je pogloobil, danes se peča večinoma z grafiko. Prinašamo dve radiranki: »Lakota« in »Glava starca«. Tretja, »Moj oče«, je linolej. Vse pozornosti sta vredni prvi dve. Silno življenje diha iz njih, življenje ki priča o umetniški sili, ki nas ne more varati za upe.

Še čisto neznan je **Š p a c a p a n** iz Gorice. Karikaturist in ornamentik. Za prihodnji letnik »Mladike« je narisal krasne nove platnice. Upamo, da nam se bo v bodoče večkrat predstavil.

Ne smemo pozabiti **M e t o d a P e t e r n e l j a** iz Cerklja. Menda je prvi pri nas, ki se peča z intarzijo: s posameznimi koščki lesa različne naravne barve sestavlja slike podobno kot mozaik in je dosegel že lepe uspehe. Enkrat prihodnjič bomo posvetili večjo pozornost ti umetnosti. Ena slika prihodnjič.

Še je morda ta ali oni. Med njimi **Š č u k a** iz Trsta, ki je tudi študiral v Italiji in slika po deželi. V glavnem je v teh par vrsticah izčrpano vse.

Par slikarjev je v Jugoslaviji. Med temi g. **K l e m e n č i č**, ki vodi marionetno gledališče v Ljubljani in je prvi početnik tega pri Slovencih. Kos **G o j m i r**, slovi kot izvrsten portretist, poleg tega je dober ilustrator; na vseh razstavah je dosedaj uspel s pohvalo. Saša **Š a n t e l** in njegova sestra sta priznana. Saša nam je ilustriral vrsto knjig. (N. pr. »Veli

Jože«.) Slikar Stiplovšek iz Trsta je razstavil v Mariboru. Tudi znani ilustrator Viktor Cotič, je razstavil z uspehom v Mariboru.

Med glasbeniki so:

Bevk Gabrijel, rojen v Cerknem 12. II. 1881. Obiskoval šolo »Glasbene Matice« v Ljubljani, dovršil 1899. orglarsko šolo v Ljubljani. Nekaj skladb je izšlo v »Cerkvenem Glasbeniku«, mnogo skladb ima še v rokopisu. G. Bevk, je izvrsten organist in pevovodja, ki ima nevelnljive zasluge za prospeli glasbene umetnosti na Cerkljanskem.

Laharnar Ivan, roj. na Šentviški gori 4. V. 1866, se učil glasbe pri pokojnem č. g. Harmelu in č. g. Kokošarju, sedaj organist in župan na Šentviški gori. Izdal je več latinskih maš in več zvezkov svetnih pesmi (Planinke) za mešan in moški zbor. Izšle so njegove skladbe tudi v raznih letnikih »Cerkvenega Glasbenika« in v raznih nabožnih zbirkah. V dobi preporeda cerkvene glasbe na Primorskem (Cecilijanstvo) je bilo eden prvih delavcev za reformo.

Kokošar Ivan, rojen v Hudijužni (O bloke) 13. 4. 1860, bivši župnik »na Travniku« v Gorici, biva sedaj v pokoju v Grahovem. Kokošar je bil eden najpridnejših in gotovo najzmonejši delavec pri preporedu cerkvene glasbe na Goriškem. Izvežbal je mnogo organistov, ki so potem razširjevali ceciljansko idejo po Goriškem. Takrat se je ustanovilo tudi »Ceciljansko društvo« v Gorici, ki je delovalo do začetka svetovne vojne. To društvo je bilo velikanskega pomena za našo glasbeno kulturo. Glavni stebri tega društva so bili: Dr. Franc B. Sedej, sedanji knezonadškof, Ivan Kokošar, Danilo Fajgelj, Angelj Čargo, P. Aleksander Vanopti, in se drugi uneti in zmožni glasbeniki. »Ceciljansko društvo« je izdajalo vsako leto en zvezek cerkvenih skladb. Vse te publikacije pa so Kokošarjevo delo, razven zadnjih zvezkov instrumentalne glasbe, ktere je izdal pok. Danilo Fajgelj. Na dan svete Cecilije je društvo vsako leto priredilo uzorno pevsko produkcijo v Gorici ali pa v kakem drugem večjem kraju. Te produkcije so silno povzdigivale naše glasbe. Aranžer in slavnostni dirigent teh produkcij je bil zopet Kokošar. Skladb ni izdal morda par zvezkov litanij in menda štiri zvezke slovenskih cerkvenih narodnih pesmi. Uglasbil je pevske točke k igri Dr. Pav-

lice: Pastirci in kralji. Letos je izdal zbirko Marijinih pesmi za troglasni ženski zbor. Veliko blaga ima še v rokopisu: Pevsko šolo in silno veliko narodnih pesmi, ktere je večinoma sam nabral med ljudstvom, jih postavil na note in harmo, niziral.

David Doktorič, rojen 24. X. 1887 v Našici, Talentiran skladatelj moderne struje. Dosedaj je izšlo nekaj njegovih skladb v »Cerkvenem Glasbeniku«. Posebej je izdal dve skladbi v Čast Svetogorske kraljice. Glavna njegova zasluga za povzdigo glasbe je njegov sloveči cerkveni pevski zbor v cerkvi Sv. Ignacija v Gorici.

Ivan Grbec, glasbenik v Trstu, je zaslodel v novejšem času po svojih pesmih, ki so bile dovršeno prednašane po priznanih umetnikih (Trst, Idrija), Večje njegovo delo, ki je vzbudilo splošno pozornost, je glasbeni del spevoigre v »Kraljestvu palčkov«.

Vasilij Mirk, glasbenik v Trstu. Njegove skladbe so izhajale zadnja leta v »Novih akordih«. Globoko občutene skladbe, ki se skrbno izogibajo starih izhojenih potov in imajo v sebi glede ritmike in harmonije nekaj novega, moderne. Izdal je letos obširno zbirko koncertnih klavirskih skladb.

Vinko Vodopivec, rojen 16. I. 1878 v Ročinju. Prve njegove skladbe so izšle v »Cerkvenem glasbeniku«. Dosedaj je izdal sledeče skladbe: 1.) Moški zbori. 2.) Kovačev študent. 3.) Fesem Siovenske straže. 4.) Latinska maša v čast Marije Device. 5. Staroslovenska sv. maša. 6.) Lavretanske litanije. 7.) Orlovske himne za mešan zbor, moški zbor in za klavir. 8.) Razne skladbe za tamburaški zbor, izšle pri J. Stjepušinu v Sisku. 9. Skladbe za moški in mešani zbor, tiskane 1921. 10.) Osem moških zborov (v tisku). 11.) Pet mešanih zborov »v tisku. 12.) Pet Tantum ergo za mešan zbor (v tisku).

Emil Komel, glasbeni učitelj v Gorici. Nekaj njegovih skladb je izšlo v »Novih akordih«. Veliko učinkujočih skladb ima v rokopisu. Komel je pevovodja mešanega zbora »Pevskega in glasbenega društva« v Gorici. Ta je najboljši mešani zbor na Goriškem.

Med skladatelji, ki žive med nami, in ki so naše gore listi, ne smemo pozabiti tudi **Vogriča**, ki je znan po več skladbah, priljubljenih med domačimi glasbeniki.

Vinko V.

Med tistimi našimi glasbeniki, ki danes žive izven naše ožje domovine zavzema najodličnejše mesto skladatelj Marij Kogoj, doma iz Kanala; njegove skladbe so težke, globoke; od njega smo prvega dobili nekaj skladb za klavir, ki niso samo poizkusi; zdaj je izdala »Glasbena Matica« v Ljubljani več njegovih kompozicij. Janko Leban, eden izmed bratov, Kanalcev, živi tudi v Sloveniji; ta spada v starejšo dobo. Morda smo koga teh prezrli; naj nam oprostijo! —

Izmed vseh umetnosti, mislim, da bi se bila razvila na Primorskem še najbolj gledališka umetnost; seveda, ako bi bile dane možnosti za neoviran razvoj našega odra. Ali že od prvih početkov pa skoro do zadnjega časa se je bilo treba boriti z gmotnimi težkočami, v poslednjem času pa so zaustavile razvojno pot našega odra (ki se je visoko dvignil posebno v Trstu pod režijo gosp. Milana Skrbinška), politične razmere in nekulturni politični dogodki, ki so vsem dobro znani. Kljub temu, da sta uničena dva največja in mnogo manjših odrov, na Primorskem, vendar še ni popolnoma zamrla gledališka umetnost. To kažejo mnogi diletantski odri, ki delujejo še vedno po raznih krajih Primorske, posebno živahno pa v Ajdovščini, v Škedenju in na Proseku.

Primorska ima mnogo igralskih moči; naraščaj je bil številen in dober. Ali marsikdo je bil sedaj prisiljen vsled razmer popustiti oder in iskati kruha drugje. Tako bo izgubila Primorska mnogo talentov.

Sedaj živeči poklicni igralci so sledeči Primorci:

Bratina Valo, iz Ajdovščine (pri gled. v Marib.); Bratuš Ciril, iz Števerjana pri Gorici (pri drami in operi v Ljubljani); Gabršček Ivan, iz Trsta (gled. v Ljublj.); Gradišarjeva Iva, iz Kobarida (gled. v Splitu); Kavčič Ida Pregarčeva, iz Trsta (gled. v Splitu); Kralj Emil, iz Trsta (gled. v Ljublj.); Mezgečeva Slava, iz Trsta (drama in opera v Marib.); Mikolič Franc, iz Trsta (gled. v Marib.); Pregarc Rado, iz Trsta (gled. v Splitu); Sila Marija, iz Trsta (ostala zaradi druž. razmer v Trstu); Škrlič Silvester, iz Trsta (gled. v Marib.); Šimenc Marij, iz Gorice (drama in

opera v Marib.); Terčič Kristijan, iz Trsta (drama in opera v Ljublj.); Velušček Ciril, iz Trsta (gled. v Marib.); Železnik Valerija Silova, iz Trsta (zaradi druž. razmer ostala v Trstu.)

Izmed velikega števila primorskih diletantov, so vredni omenjanja posebno sledeči:

Mekindo Ivanka Pahorjeva, iz Trsta, Janova Angela, iz Barkovelj, Požar Anton, iz Trsta in Reiner Hlača, iz Trsta (sedaj v Ameriki.)

K. Š.

Ne z majhnim ponosom lahko imenujemo tudi našega klavirskega virtuozu **Srečka Kumarja**, ki je doma iz Brd in živi med nami. Končal je konservatorij v Trstu, učil se je dalje pri znamenem klavirskem učitelju Rombauerju. Ima tudi klavirsko šolo, ki ima izborne uspehe. — Med dobre klaviriste moramo šteti tudi tihega Eržena, ki smo ga že večkrat z veseljem poslušali igrati. Tega ni pri nas. V Jugoslaviji sta tudi Sancin Karl, violinist, član slovitega kvarteta in Polič Mirko, ki je kapelnik v Osijeku.

Med pevce, ki so nesli naše ime po svetu moramo šteti Josipa Rijavca iz Gorice, ki je bil pri operi v Zagrebu, kjer je nastopal s sijajnim uspehom; imel je tudi turnejo po Evropi. Imenujemo lahko tudi Roberta Primožiča, opernega pevca v Zagrebu in Cirilo Medvedovo, ki ni več članica kakega gledališča. —

Tega pregleda nismo podali radi nas, pač pa radi onih, ki vedo malo ali nič o nas. Ni popoln in ne tak kot bi si ga želeli; izpopolnil in popravil se bo. Vsem tu imenovanem, ki živé med nami in izven nas: naša dolžnost je, da posvetimo svoje najdražje misli in čustva tistim, ki s kladivom in plugom v roki čuvajo našo zemljo, zakaj iskrega duha tolažbe potrebujejo. Vsem tistim, ki mislijo, da smo že umrli: Pritisnite uho na zemljo in čuli boste udarce pod tlakom; novi rastejo v zemljo. Rod, ki v takih dneh gradi kulturo, ne more biti obsojen v smrt, ker ne more umreti. Ne!

Puštalska dolina.

Zarezana v zemlje srcé je puštalska dolina
od topega noža, na rebrih so v kamnu zloženem sledovi;
ob jamah brez vode neskončna je pot med domovi,
položena v senco na burji, potrjena s potom trpina.

Spominjam na té se, ko hodim po nji, domovina:
zarezana bridka na tebi je rana po nožu pravice.
Res v tebi za sužnja le pot je? Brez solnca z vic gre v vice,
potrjena z našim molčanjem in vdanostjo v kupo pelina.

Peter Butkovič.

Fran Kralj: Molitev.

V deveto deželo.

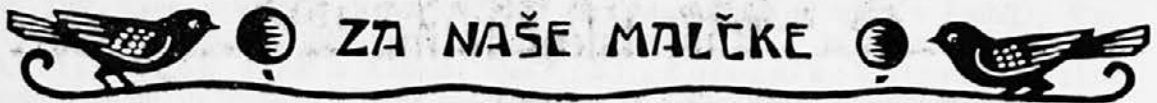
Kjer solnce nikdar ne zatone,
kjer večna smehljá se pomlad,
kjer, dragi popotnik,
ni treba ti v sreči več nad, —
tja bi jaz rad!

Kjer vlada le rajsko veselje,
kjer nikdar ne splazi se mrak
nedolžnim dekletom
v cvetoči obraz, —
tja šel bi še jaz!

S seboj pa bi vzel tudi tebe,
da se ti odprejo oči,
da žalost zazrejo globoko,
ki v duši mi trudni kipi —
greš tja tudi ti?

Glej, slavčki nam bodo tam peli,
na vejicah polnih zlata,
in tvoje srce bo dobrotno,
a moje bo brez gorja —
Ah, pojdiva tja!

Rasto Nemeč.

Maček gre k mišku v svate.

Ženil se je mišek mlad
v selu Šilišali;
vse na pir so vábili,
mačka niso zvali.

Maček reče: »Čakajte,
kdor se mi zameri,
zabil me ne bo nikdár!«
Vpreže zajce štiri.

Dirjala kočijica
je po cesti beli,
svatje so se šalili,
vriskali in peli.

Ali nekdo sporoči
mišku brzojave:
»Skrijte, skrijte, svati se,
gre za vaše glave!«

Maček se pripeljal je
že prekasno k cilji:
svatje miškavi so že
v luknji vince pili.

»Mnoga leta!« klicali
so do bele zore.
V varni luknji tukaj smo,
kdo pa nam kaj more!«

Joža pase goske.

Še šibak sem Joža mali,
góske so zato mi dali,
da jim dajam piti, jesti,
in da gonim jih po cesti.

Če pa pojde vse po sreči,
in če bom že Joža večji,
pasel bele bom ovčice,
pasel rjave bom telice.

Kar Bog da, vse meni prav je.
Če mi dal bo dobro zdravje,
bom dočakal, da v dobrave
gonil vole bom in krave.

Po počitnicah.

Bilo je odmora
hvala Bogu dosti,
kakor ptička v zraku
bili ste zdaj prosti.

V vodi ste ležali,
v vetru, v solncu, v senci —
zdaj zberite zopet
v šoli se, učenci!

Vem, da boste zopet
pridni in marljivi —
tudi če sedaj ste
malo še bolj živi.

Čika Jova-Gradnik.
Iz knjige »Malaj in Malon«.

Iz naše književnosti.

Zadnje novosti.

Življenje, ki je bilo po vojni zaplulo skozi naše leposlovje, še ni ponehalo. Knjiga za knjigo izhaja, da moremo komaj sproti pisati v slednji in jo predstaviti bravcem kot se spodobi. Ni vse prvovrstno, avendar to življenje dokazuječe gibanje že sama na sebi ne more biti slabo, ker gre vsaj dalje, četudi ne gre vedno tudi navzgor.

Marija Kmetova je izdala povest »**Helena**«. Ženska je in ženska piše vedno kot življenje sama prečustvuje in doživlja, včasih naivno in silno subjektivno, da je knjiga ravnokot dokument nje, kakor njene junakinje »**Helena**« pa stoji še vedno pred »**Bildami**«.

Fran Milčinski je izdal »**Drobiž**«, (kam bi z Gaspariievim ovitkom?), v naši borni humoristični literaturi lep donešek, tem lepši, ker je neprisiljeno življenje v njem in krasen jezik. Šala in satira ob enem. S knjigo bomo brave še seznanili.

Dr. Ivan Prijatelj nam je podal bogato knjigo »**Predhodniki in idejni utemeljitelji ruskega realizma**«. Ta knjiga ni samo plod njegovega znanja, pol njegove duše je v nji, zato je prikupna in ti s sugestivno silo prikaže rojstvo in ustvarjanje idej velike dobe velikega naroda. Bral boš knjigo, soditi je ne boš mogel.

Alojz Gradnik je prestavil zopet Čika Jova stroške pesmi in jih imenoval »**Malaj in Malon**«. Zbirka ni taka kot »**Kalamandarija**«, a še vedno opravičena, da izide in je donesek k našemu mladinskemu slovstvu.

Nepričakovan književni dar je **Ivana Cankarja** »**Grešnik Lenart**«. Knjiga napisana v vojnih dneh, a z vsebino daleč od vojne, po svojih socialnih idejah taka podobna toku, ki ga je vzzorela vojna v trpečih ljudeh, ob enem tako prisrčna, tako simbolična sanjava in globoko razmišljujoča knjiga od poglavja v poglavje. V dec. številki ji posvetimo pozornost.

ZENSKI SVET.

Ne govori preveč!

Napisala. G B.

(Konec).

Kdo zamore popisati vse zlo, ki ga povzročijo obrekljivi jeziki? Preobširna bi bila knjiga, ako bi se hotelo napraviti statistiko vseh onih, ki so se pregrešili — ne, ki služijo tej neokusni lastnosti. Nepravično bi bilo, ako bi trdila, da izhaja vsako obrekovanje iz hudobnega srca. Mnogo jih je — žal — ki občutijo slast v sebi, ko svojega bližnjega oskrunijo in ga razgalijo pred drugimi. Ko da bi imeli zato zadoščenje, tako se veselijo! A ne pomislijo, pri tem, da z opravljanjem same sebe razgalijo.

Kdor vidi le grehe drugih, temu manjka poglobitev v samega sebe, ker se trese pred svojimi lastnimi napakami, ali pa ni zmožen globokih misli. Bavi se le s površno plastjo, bavi se le s tem kar vidi s svojimi telesnimi očmi, ker rabi pri tem manjše duševne sposobnosti. Odkrivati pregrehe drugih, je kaj lahka stvar, ki zahteva le malo bistroumnosti. Svoje napake spoznati in jih s trdnjo voljo odpraviti, v tem leži moč posameznika

Ako boš sam skušal biti dober, plemenit, ti bo duševno šibkejši sledil nehoté in bo posnemal, kar je dobrega v tebi. Koliko plemenitejši je, pripraviti na ta način slabiče na pravo pot, nego umazano obrekovanje in opravljanje. Kdor je sam slab, vidi dejanja drugih vedno v temnejši luči, zato začni prenovljenje in prerojenje najprej pri sebi

Najčešče je obrekovanje brez miselnosti in pomanjkanja okusa do lepote. Kdor ljubi le to, kar je lepo, se ne bo ukvarjal s nelepimi rečmi, on ne bo raznašal nikdar umazanih reči od ust do ust — obrekljivih jezikov je mnogo, ker so kaj ceni — kakor raznaša veter smeti iz kora v kot.

Sv. Avguštin je pripovedoval nekoč v svojih spisih o svoji materi, ki jo je cenil in ljubil nad vse. Bila je priprosta ženska, a kaj finih čustev, ki si imela mdkdar v svojem življenju tude besede na jeziku. Pravi nadalje: »Ko ji je nekoč prijateljica razkrivala o odsotni osebi nelepe skrivnosti in jo opravljal, tega moja mati ni raznašala od us: do ust. V kali je hotela zatreti obrekovanje in se je skušala sovražnici približati s prijazno besedo«.

Bila je to žena, ki bi ji lahko postavili spomenik. Da bi le imela mnogo posnemovalk!

Književnost in umetnost.

Knjige v Julijski Benečiji so izšle od okupacije sem: Karel Širok, **Jutro** (Samozaložba, Trst.) **Vedež**, koledar (Štoka, Trst.) **Koledar za l. 1920.** (Na odna tiskarna, Gorica.) **Koledar za l. 1921.** (Narodna tiskarna, Gorica.) **Gradnik, Božje solze** (Narodna tiskarna, Gorica.) **Molitvenik** (Narodna tiskarna, Gorica.) **Dr. Orel, Volilni zakon** (Odsek Edinosti, Gorica.) **Zbrčka narodnih in drugih pesmi** (Nar. tiskarna, Gorica.) **Gradnik-Wilde, Pravljice** (Nar. tiskarna, Gorica.) **Andrejev-Vovk, Anfisa** (Tiskarna Edinost, Trst.) **Žnidarčič, Za tretjo goró** (Samozaložba, Gorica.) **Damir Feigel, Bacili in bacilke** (Samozaložba, Gorica.) **Enodejanke**, (Samozaložba, Gorica.) **Malčki in palčki** (K. T. D., Gorica.) — V tisku so knjige: **Goriška pravljice** Reinec: **Naši ljudje**, **Vedež za l. 1922** in še ena knjiga **Kostañjevčevih spisov**. Zalagatelj so: **Narodna tiskarna in K. T. D.** v Gorici, Tiskarna **«Edinost»** in **J. Štoka** v Trstu ter **«Naša založba»** v Trstu, ki izda do božiča dve knjigi.

Naše časopisje: V Julijski Benečiji izhajajo sledeči časopisi: **«Edinost»**, politično glasilo, vsak dan, v Trstu. — **«Goriška Straža»**, politični tednik, v Gorici. — **«Učiteljski list»**, glasilo **«Zveze»**, dvakrat na mesec, v Trstu. **«Proletarec»**, socialistično glasilo, tednik, v Gorici. — **«Mladika»**, družinski leposlovni list, dvakrat na mesec, v Gorici. — **«Zbornik»**, glasilo zbora svečnikov, enkrat na mesec, v Gorici. — **«Novi rod»**, list za mladino, enkrat na mesec v Trstu. — **«Jadranka»**, glasilo našega ženstva, enkrat na mesec, v Trstu. — **«Pravni vestnik»**, enkrat na mesec, v Trstu. — **«Delo»** je izhajalo večkrat na teden, komunistično glasilo, v Trstu; zdaj izide zopet. **«Njiva»**, tednik-revijaj, prenehala izhajati. (Od vlade plačanega tednika **«Goriški Slovenec»** ni vredno omeniti.)

Naše ilustracije. Tri reprodukcije Venó Piona so omenjene že v članku; glejte **«Lakoto»**, glejte **«Obraz starca»**, vse govorita podobi sami in beseda bi ju ne mogla bolje razložiti. — Posrečena sta **Bucikova portreta**; zelo dober je njegov **«Lastni portret»**; s tem se je Bucik predstavil ves kakoršen je kot portretist. — **Kralja Frana** smo prinesli, da ga pokažemo še s te strani. Kdor ga doume, ga bo doumel že, ko prebere podpis in se bo ustavil ob njem, drugi bodo listali dalje. — **Lukič** je mlad srbski umetnik, ki študira v Rimu in mu s tem odpiramo skromno stezo med občinstvo. **«Kip»** nosi letnico 1919,

je močnejši, a pod vplivom, bolj samosvoja sta **«Portreta»**, le poti navznot bo še treba. Ostalim ilustracijam ni treba pripomb.

Dantejeva jama pri Tolminu. Prinašamo sliko te jame, ki je zadnjič izostala. Vse je fantazija;

slikar je vpodobil v neko staro sliko Danteja, sedečega ob vходу jame, v daljavi se vidi tolminska dolina.

Narodno blago.

OD SREBRNE ZIBKE.

(Srpenica.)

Stoji, stoji suho drevo,
že sedem let ni zeleno b'lo.
Marija se nizko prikloni,
če suho drevce obzeleni.

Je spodaj hladna senčica,
Marija ziblje Jezusa.
Srebrna zibka, zlat tečaj,
notri se ziblje Jezus sam.

Pemagajmo ga zibat vsak en čas,
da bode Jezus zmír pri nas!

V rokah drži celi svet;
Jezus je majhen ino svet,
Jezus je usmiljenga srcá,
vse kar ga prosimo, vse nam ja!

Alojz Filipič.

Vsebina devetnajste in dvajsete številke:

LEPOSLOVNI ČLANKI:

- Vampir. Spisal dr. Fr. Detela. (dalje.)
 V Smrlinju. Napisal Nante Velikonja.
 (Dalje.)
 Domače živali. Spisal Lovro Koder.
 Stari rokopis. Spisal Venceslav Belé.
 Čudni priimek. Anton Čehov - Toroš.

POUČNI ČLANKI:

- Kopriva in vijolica. Po Danmentu - Fr. Pengav. (Konec prih.)
 Krizantema v gumbnici. (književnost, slikarstvo, glasba.)

PESMI:

- Akordi srca. (Henrik Hebat.)
 Zimska. (Albert Širok.)
 Zidanje Skadra. (Srbs. nar. pesem. — Al. Gradnik.)
 Blazne noči. I. II. III. IV. V. (Janko Samec.)
 Rudnik. (Stano Kosovel.)
 Starček na skali. (Fr. Ločniškar.)
 Kaplja. (Fran Tratnik.)
 Puštalška dolina. (Peter Butkovič.)
 V deveto deželo. (Rasto Nemeč.)

ZA NAŠE MALČKE:

- Maček grek mišku v svate. (Čika Jova - Gradnik.)

- Joža pase goske. (Čika Jova - Gradnik.)
 Po počitnicah. (Čika Jova - Gradnik.)

IZ NAŠE KNJIŽEVNOSTI:

Zadnje novosti.

ŽENSKI SVET:

Ne govori preveč! (G. B.) Konec.

TO IN ONO.

Književnost in umetnost: Knjige v Julijski Benečiji. Naše časopisje. Naše ilustracije, Dantejeva jama. Narodno blago: Od srebrne zibke.

SLIKE:

- Matissé: Tihožitje.
 † Kralj Peter I.
 Veno Pilon: Moj oče.
 A. P. Čehov.
 Lukič: Portret I.
 Lukič: Portret II.
 Lukič: Kip.
 Fran Kralj: Molitev.
 Dantejeva jama pri Tolminu.

UMETNIŠKA PRILOGA:

- Veno Pilon: Lakota.
 A. Bucik: Lastni portret.
 A. Bucik: Portret.
 Veno Pilon: Obraz starca.
 Fran Kralj: Legenda »Fantje po polj' gredò«.

MLADIKA izhaja dne 15. in 30. vsakega meseca. Izdaja jo **Katoliško Tiskovno Društvo v Gorici**. — Tiska Narodna Tiskarna v Gorici. — Stane na leto 16 L, pol leta 8 L, četrletno 4 L. Denar se pošlje naprej. — Posamezne številke po 1 L. Za inozemstvo, tudi za Jugoslavijo, stane 20 L letno. Uredništvo in uprava je v ulici Carducci 4. Urejuje: **FRANCE BEVK**.

Uredništvo. Čemu ta »Mladika«? Treba je bilo vsaj enkrat, da pokažemo del tega, kar imamo, da ne postanemo malodušni in nas ne bo pred samim seboj sram, če zamočimo že drugi vzrok, ki nas je napotil k temu. Ureditev ni popolna, in na vseh koncih ima vrzeli Manika del Spacapanovih in od Čanga, tudi Peternejeva intarzija je došla žalihog prepozno in pride prihodnič. Manika glasbeni del celo naši pesniki niso vsi sodelovali, prostor je že itak kritični zadnje rubrike čistito oh steno. Vendar smo v glavem podali vsaj okostje našega dela in bogastva (oprostite, če ga tako imenujem) in bo v bodoče lažje graditi. Naš ne-

točnostim vsakdo oprusti in jih morda naznani uredništvu. Zdaj pa na delo!

Prih. številka bo Gregorčičeva. Do 10. okt. bo uredništvo sprejemalo rokopise, vsaka drobtina o našem velikem pesniku je dobrodošla.

Krasnopoljski I. t. d. Manj psevdonimov, manj pesmi, le bolj dobre, pa bova prijatelja. Malo disciplinirati se morate. Misli so že še misli, ali pesem mora imeti nekaj, da zasluži ime »pesem«. Kaj? To morate uganiti in ustvariti vi.

Nekaterim. »Jutranje misli« ni bil spisal dr. Joža Lovrenčič, kot pada nepravilno sum nanj.

„Adrija“ čevlji

„Čevljarska zadruga“ v Mirnu pri Gorici

Edino domače podjetje te stroke

Izdeluje in ima v zalogi vedno 98 raznih vrst čevljev vseh velikosti in za vsak stan.

Čevlji našega izdelka so delani lično in trpežno, ter se za izdelavo rabi samo prvovrstno, lično in trajno usnje. Kaka druga primes je izključena.

Pazite na varstveno znamko, ki je vtisnjena na podplatu ali nadplatu.

Ako čevlji nimajo znamke, niso naš izdelek.

Varstvena znamka.

Čevlji našega izdelka se lahko naroče naravnost iz tovarne v Mirnu pri Gorici ali kupijo v naših prodajalnah: v **Trstu, Via Rettori, št. 1** blizu magistrata, v **Gorici, Corso Verdi 32**, v hiši Centralne posojilnice.

Zahtevajte čevlje „ADRIJA“ pri vseh trgovcih. Trgovci so dolžni prodajati naše izdelke po od zadruga določeni ceni, pomnoženi za poštnino. Na zahtevo kupca morajo trgovci pokazati originalni, tiskani cenik „Čevljarske zadruga“.

V krajih kjer trgovci ne drže čevljev našega izdelka, se iščejo zastopniki v svrhu naročanja za privatne stranke. — Zastopniki dobe za svoje delo primerno odškodnino.

Zadruga je izdala, nov bogato ilustriran cenik, katerega pošlje na zahtevo brezplačno.

Vsi dopisi in naročila naj se posljejo na naslov;

„Čevljarska zadruga“ v Mirnu pri Gorici.

»Prilogar«, Pesmi še niso zrele, a kar ni, se morda še lahko naredi. Vadite se, če imate veselje. Priobčujem eno pesem. Ali se vam ne zdi, da poleg drugega rima zadnjega verza pride prepozno, ko njena tovaričica „svira“ že izzvani, zato stoji osamljena in pesem zija nesklenjena.

Večerna idila.

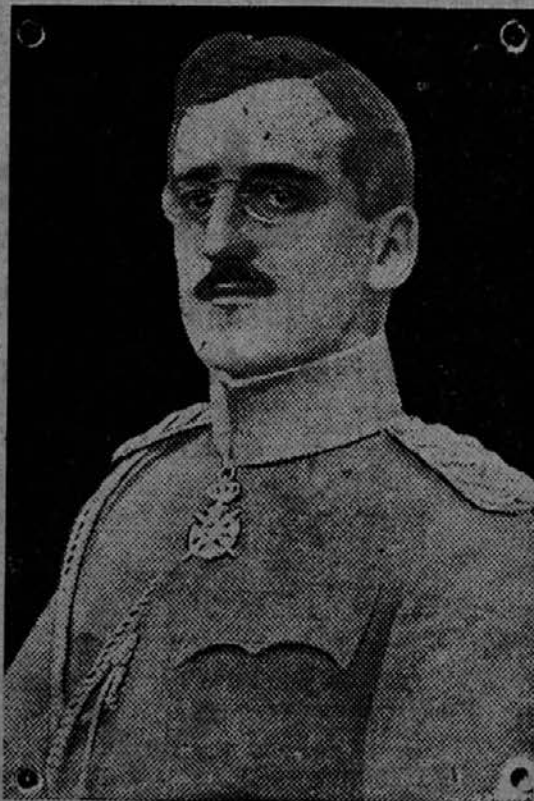
Tihá noč na zemljo krila razprostira,
bleda lunica na nebu plava,
svetle zvezde luni iz srca smehljaje
kličejo skrivnostno šepetaje:

— Lunica ostani zdrava! —

Zdaj prelestna godba v tihí večer svira:
bistrega potoka žuborenje,
vonj cvetlic in hladnih sap šumenje,
vse se zliva v sladke melodije,
vsaki stvari srce burno bije,
ribice v potočku z valčki se igrajo,
v polju si drevesa šepetajo,
svoje strune vsak ubira...

Bojko: »Ojoj, ha hoja! Duša ne da mi več pokoja.« — Ojoj, ha hi! Pesem v koš leti. Pa brez zamere. Drugič kaj boljšega.

S. D. Trst. Pod Prešernovim uplivom.
J. V. Premalo pesmi, preveč proza.

Aleksander I. kralj Jugoslavije.

Telovadna dvorana v Rojanu, požgana dne 8. septembra 1921.

GLASOVI O „MLADIKI“.

Najodličneša srbska književna revija »Srbski književni glasnik« prinaša v eni avgustovih številkih:

»Mladika. Pod tem imenom izdaja v Gorici mladi slovenski pesnik g. France Bevk književni družinski list, namenjen Slovencem v ozemlju, ki jih je rapalska pogodba prepustila Italiji. Poleg tržaškega »Novega roda« mladinskega lista je to naš leposlovní list v Julijski Benečiji. Mladika izhaja dvakrat na mesec v precej obširnih zvezkih, na lepem papirju z ilustracijami in prinaša največjem dela slov. književnikov in narodnih

delavcev z one strani meje. List je urejevan v toplem jugoslovanskem duhu in posveča veliko pažnjo ne samo sodobni književnosti, ki se razvija med Slovenci in svedobni domovini, ampak tudi srbski in hrvatski književnosti. Pred nami leži deset številkih, v katerih se nahaja večje število prevodov iz srbske književnosti, ki jih je pripravil znani slovenski pesnik in prevajalec Alojzij Gradnik. (Tu našteva list prevode, ki smo jih prinesli.) Prevodi so opremljeni s potrebnimi opombami. (Ta notica konča z apelom, naj se vse stori in z vseh strani, da ta list ne preneha izhajati.)«

»Jutro« (21. okt. 1921.) prinaša poročilo o kulturnem delu v zasedenem ozemlju in piše med drugim o »Mladiki«:

Najprej se je iz potrebe rodila »Mladika«, le skromen poizkus delovanja kulturnih amaterjev, ki so v kljub italijanskemu pritisku ostali na svoji rodni grudi. V drugem letu svojega obstoja pa se je »Mladika« izpopolnila. Urejevanje je prevzel goriški rojak, pesnik in pisatelj France Bevk. Njegov polumesečnik je nekake vrste prehod iz družinskega lista v literarno glasilo. Na tej stopnji je publikacijo seveda težko držati, ker mora ustrezati vsem slojem, ki so naročeni nanjo, inteligentom in preprostem kmetškemu ljudstvu. Pa v kljub vsem tem težkočam »Mladika« izhaja, uspeva, se izpopolnjuje ter nudi užitka in informacij dovolj na vse strani.

Uganke.

1. Demant.

			c				
			c	e	e		
	e	e	e	i	i		
k	k	l	l	l	l	o	
	p	p	r	r	s		
		t	t	v			
			v				

črka

svojsstvo

strah divjačine

pisatelj in pesnik

moško ime

babilonski kralj

črka.

V vodoravni in navpični črti bereš iste besede.

2. Komični napis.

Las je za toč.

3. Rebus.

(Domen.)

me ti te jaz vse Bog

Kdor prav razreši vse tri uganke in bo izžreban, dobi v dar knjigo: Čika Jova-Zmaj; Malaj in Malon in druge pesmi za deco. Rešitve je treba poslati do 15. novembra.

REŠITEV UGANK V 15.—16. številki.

1. Besedna uganke: Dokler je drevo mlado, ga lahko pripogneš, kamor hočeš.

2. Konjiček: Bogu posojuje, kdor urbožcu kaj podeli. N. pr.

3. Deset nadarjenih otrok je enajst sreč.

Žreb je določil g. Jakoba Pivka v Ajdovščini št. 60.

Rešitev ugank v 17-18 št. „Mladike“.

1. Številne uganke:

slama, slana, maslo, nos, lan, sol, ana, osla, slon, las.

2. Diagonalna uganke.

,N	a	m	e	N,
B	,a	n	a,	t
I	o	,n,	e	c
L	o,	l	,o	n
S,	a	m	o	,s

3. Uganka.

Ponarejen denar.

Prav je rešil in bil izžreban g. Ivan Kosmina, učitelj v Nabrežini.

Kratkočasnice.

AMERIKANSKI HUMOR.

Neki dijak je prišel natrkan domov. Vinski duhovi so povzročali prevelik ropot v njegovi sobi. Pod njim je stanoval drugi dijak. Razdražen je prišel k njemu in dejal, da ne more spati. Pijani dijak pa se je ludoval: »Če — hup — ne morete spati — hup — pojdite k — zdravniku. Toda ne motite — hup — drugih ljudi — hup — po noči — hup!«

V MRAKU.

»Nikar ne taji. Borta; natančno sem videla, kako te je v temi neki možki poljubil. Jaz bi se sramovala.«

»Kaj to! Kolikrat sem videla, kako te je tvoj zaročenec poljubil.«

»Da; toda ne pustim se poljubiti nikomur drugemu razen Juriju.«

»No, saj to je bil tudi Jurij.«

PRIMEREN NAPIS.

V zavodu je bila šolska slavnost, fotografiral se je tudi profesorski zbor, obstoječ iz samih žensk in sicer v konferenčni sobi. Nad njih glavami je bil v veliko veselje učenk viden napis stenske table, ki je bila sicer zakrita: »Naše strupene rastline.«

VOJNI DOBIČKAR NA KONCERTU.

»Kaj igrajo ta hip?«

»Deveto sinfonijo Beethovno.«

»Škoda. Osem smo jih zamudili.«

BREZ SPANJA.

»Zdaj prihajaš domov? Vso noč nisem zatisnila očesa.«

»Jaz tudi ne, ljuba Amalija.«

POTOVANJE DUŠ.

»Ali verujete v potovanje duš?«

»Ali morda zato, ker sem bil osel, ker sem vam posodil 300 lir?«

POZNO.

Gospod Čičo sedi v gledališču zelo dobre volje. Igrajo Ibsenove »Strahove«. Od dejanja do dejanja bolj se smeje. Sosedje ga ogorčeni opozorijo na nezmyselnost tega početja. »Kaj?« pravi, »jaz se smejem burki, ki sem jo prejšnji teden videl.«

Nove knjige.

Fr. Milčinski: Drobiž. Založila Tiskovna druga v Ljubljani, 1921. 8. 131 str. Cena broš. 30 K, po pošti 2 K 60 vin. več. Trinajst lahkokritičnih humoresk vsebuje najnovejša knjiga Milčinskega. Ko je »nova žival s svojo kuharsko umetnostjo« v znamenju slane luže pomagala preleviti srečnega samca v še srečnejšega zakonca, tedaj se začne zanj intimno rodbinsko življenje, o katerem nam ve pripovedovati toliko zanimivega. Najprej je kupil ženi za družino prijaznega, živega otročička, mlado Bredo, ki že peti dan svojega življenja razvija bogate talente. Komaj je bila zvrhana poltretje leto stara, je imel njen bratec že poldrugo leto, in sredi bojnih operacij so si omislili še enega malčka in potem še enega, imenovanega »morski strah«. Toraj »drobiža« dovolj v slabih časih, o katerih nam avtor tako drastično pripoveduje v črticah: »Naši in vojna«, »Aprovizacija« in »Tonda Lala«, posebno zadnja, je pikra satira na medvojno vohunstvo in bujno cvetoče špiceljstvo. Razen teh so mu priljubljen predmet razni pravdni strokovnjaki, le neznatno karikirani po živih tipih, pisatelji, gostilniški dobrovoljčki itd. Ko knjigo odložiš, pa bodiši prijetelj neprisiljenega humorja ali čmeren filister, si avtorju iz srca hvaležen za kopo dobre volje, ki si je bil v teh slabih časih deležen tako poceni.

Splošno knjigovodstvo. Spisal Franjo Sič. Založila Ig. Kleinmayr in Bamberg. Cena 100 kron. Knjiga obsega dva dela. Prvi del govori o pomenu knjigovodstva, o bilanci, o trgovskih knjigah. Drugi del pa obravnava razne vrste knjigovodstva: američansko, nemško itd. Knjiga bo posebno trgovskim krogom zelo dobro došla.

Dr. Ivan Prijatelj: Predhodniki in idejni utemeljitelji ruskega realizma. (Pota in cilji. 7.—9. zvezek.) Izdala »Tiskovna druga«. Cena mehko vez. 90 K, po pošti 6 K več. V tej knjigi obsegajoči 26 tiskanih pol (414 strani), opisuje pisatelj prehod romantike k realizmu v mišljenju, v umetnosti in socialnem življenju ruskega naroda. Središče razprave tvorijo znamenita štiri-deseta leta, v katerih ima svoje korenine današnja Rusija. Delo je zasnovano tako, da stoji na treh vogelnih kamenih: na Gogolju, od katerega izvaja svoj rodovnik moderni ruski umetnik, na Bjelinskem, o četu ruske kritike in na Hercenu, katerega smatra vsak Rus za idejnega roditelja novega ruskega človeka, zlasti z ozirom na njegova socialna iskanja. Kdor hoče spoznati ruskega duha, vseobsežnega recep-

torja svetovnih idej in mladostno smelega graditelja novih duševnih in socialnih stavb za vse človeštvo, bo našel v tem delu zanesljivega vodnika, ki mu bo osvetil marsikatero pot v ruskem duševnem labirintu. Knjiga, nastala na podlagi malone dvajsetletnega študija ruske literature in na osnovi poldrugoletnega osebnega opazovanja ruskih razmer na licu mesta, je edini pojav te vrste v naši znanstveni literaturi in je napisana tako, da jo bo razumel vsak naš inteligent. Knjiga se dobi tudi v Gorici.

»**Primorski odmevi**« se imenuje nova kompozicija izpod peresa znanega skladatelja Jos. Fr. Breznika. Opozarjamo že sedaj ljubitelje romantične glasbe na ta pojav v glasbeni literaturi.

Gerhart Hauptmannova šestdesetletnica. Prihodnje leto praznuje Gerhart Hauptmann svojo šestdesetletnico. V avgustu priredijo v Vratislavi serijo predstav iz Hauptmannovih dramatičnih del. Nemški državni predsednik Ebert je izrazil željo, naj bi se vršila proslava šestdesetletnice v znamenju splošnega narodnega nemškega praznika.

Goriška zveza gospodarskih zadrug in društev v Gorici

registrovana zadruga z omejeno zavezo

**v Gorici, Corso Verdi 32,
I. nadstr.,**

**araduje vsak delavnik od 8. do 14;
stranke se sprejemajo le do poldneva.**

Andrej Mavrič, krojač in trgovec v Gorici, Gosposka ulica 11 (Via Carducci), se najtopleje priporoča slav. občinstvu v mestu in na deželi, posebno pa preč. duhovščini, za obila naročila, katere izvršuje točno in po znižanih cenah. — — —

PAVEL NETZBANDT

OTVORITEV ZOBOZDRAVNIŠKEGA ATELJÉJA

SPREJEMA OD
9-12, 14-17

GORICA
UL DANTE 12-PT

Veletržca z vinom

BRATA ABUJA GORICA

Via S Antonio 4 in na Kornu št. 8 (prej Kaučič)

prodajata na debelo

navadna : vipavska, istrska, briska, dalmatinska, furlanska
in italijanska vina ;

fina vina in šampanjce v butilkah, maršalo ;

raznovrstne likerje, kakor : Fernel Branca, Cognac ;

razna žganja (tudi na drobno), Vermouth in špirit.

M. Krainer

VELIKA ZALOGA MANUFAKTURNEGA BLAGA
Na drobno ○ Na debelo.
GORICA, VIA RASTELLO 34—37.

Volneno in bombažasto sukno
za moške in ženske.

Velika izbira perila, šifona, raznovrstnega platna za rjuhe, brisač vsake vrste, serviet, belih in barvanih namiznih prtov vsake velikosti, žepnih robcev, volnenega, bombažastega in sukanega blaga za blazine, volnene in bombažaste odeje, bele in barvane posteljne prevlake, z volno napolnjene in s klotom raznih barv, volnenim porhatom, zefirjem, etaminom in batistom prevlečene odeje.

Velika izbira

potrebščin za krojače
in šivilje

Obleke za moške, dame in otroke,
Bele in barvane moške srajce in
spodnje hlače.

Sprejemajo se tudi umerjena naročila oblek in perila za moške, dame
in otroke.

PODRUŽNICA
Ljubljanske kreditne banke
:: V GORICI, ::

Corso Verdi „Trgovski Dom.“

**** Telefon št. 50. ****

Brzojavni naslov:
Ljubljanska banka.

Delniška glavnica
SHS kron

50 MILIJONOV.

CENTRALA:

LJUBLJANA.

Rezerva SHS
kron

45 MILIJONOV.

PODRUŽNICE: Brežice, Bórovlje, Celovec, Celje,
Maribor, Ptuj, Sarajevo, Split, Trst.

Obrestuje vloge na knjižice po 4%₀. Na daljšo odpoved vezane vloge po dogovoru.

Nakup in prodaja vsakovrstnega tujega denarja. — **Izvršuje** vse v bančno stroko spadajoče posle najkulantnejše.

Uradne ure za občinstvo 8¹/₂ — 12 in od 3 — 5.

Ob sobotah popoldne, ob nedeljah in praznikih se ne uraduje.

št. 141

Pazite na staro
slovensko tvrčko

Oglejte si pred nakupom veliko zalogo vsakovrstnega pohištva, v kateri je

nad 100 kompletnih sob
priprostitih in najfinejših.

Kompletne spalnice od 1000 Lir naprej.
Za obilen obisk se priporoča

Anton Breščak

Via Carducci 14 (Gosposka ulica).

št. 141

Pazite na staro
slovensko tvrčko